

Politika Özeti:
Kentsel bir dünyada
COVID-19

TEMMUZ 2020

Yönetici özeti

Geçtiğimiz on yıllarda şehirlerdeki belirgin büyüme, insan hayatındaki en ciddi zorluklardan bazılarını daha da güçleştirmiştir. Ne var ki; insanları, refahı ve gezegeni korumak için en büyük fırsatları sunan da yine bu büyüme olmuştur. COVID-19, hem zorlukları hem de fırsatları ortaya çıkarmış; doğrusunu söylemek gerekirse bunları çoğaltmıştır.

Bildirilen tüm COVID-19 vakalarının tahmini %90'ının kentlerde olması,¹ buraları pandeminin merkezi haline getirmiştir. Nüfusları ve küresel/yerel ölçekte yoğun bağlantıları sebebiyle şehirler virüsün özellikle de en kolay yayıldığı yerlerdir. Diğer taraftan nüfus yoğunluğunun tek başına virüsün bulaşmasını arttırdığına dair bir kanıt yoktur. Şehirler, bu krizi yönetebilir ve enerjinin, uyum direncinin ve inovasyonun merkezleri haline gelebilir ki; şehirleri pek çok kişi için cazip ve canlı kılan budur. Ancak bu politika özetinde de bahsedildiği gibi, bunun için özellikle de eşitsizlikleri, yerel kapasiteleri ve yeşil, kapsayıcı türden bir toparlanmayı gözeten bilinçli politikalar seçilmesi gerekecektir.

Yakın zamanda COVID-19, pek çok şehir için bir kentsel erişim, kentsel eşitlik, kentsel finans, güvenlik, işsizlik, kamu hizmetleri, altyapı ve ulaştırma krizine dönüşmüştür. Bunlar, toplumdaki

hassas kesimleri orantısız şekilde etkilemektedir.

COVID-19, yerel yönetimlerin yanıt, toparlanma ve yeniden inşada krize ön cephede müdahale etmedeki kritik rolünü ön plana çıkarmıştır. Hizmet götürme, ekonomik kalkınma ve altyapı yatırımlarında lider bir rol oynamaktadırlar. Ancak, iş yerlerinin kapanması, iş kayıpları ve diğer ekonomik etkiler kriz döneminde vergi gelirlerinin düşmesine neden olmuştur. Bu durum, yerel yönetimlerin pek çoğu için belirgin mali bir baskı doğurmuştur. Dünya Bankası ve BM kurumlarının tahminine göre, yerel yönetimlerin 2021 yılı gelirleri ortalama %15 ila %25 düşebilir.² Ekonomileri çok çeşitli olmayan şehirler özellikle ağır darbe almışlardır. Örneğin başlıca gelir kaynağı turizm olan kentler ani bir ekonomik küçülme yaşayabilirler. Çünkü, uluslararası turizm gelirlerinin 2020 yılında %80 kadar düşeceği ve 120 milyon iş kaybı yaşanacağı tahmin edilmektedir³. Üzerine gidilmediği takdirde kentlerin sırtlanacağı finansal krizler, kritik kentsel altyapı yatırımlarını tehlikeye atabilir ve bu durum kamu hizmetlerinde kesintilere yol açabilir ve üst ölçekte yürüyen sürdürülebilir kentsel kalkınma çabalarına zarar verebilir.

- 1 United Nations Human Settlements Programme (UN-Habitat), "Opinion: COVID-19 demonstrates urgent need for cities to prepare for pandemics", 15 Haziran 2020, bkz. <https://unhabitat.org/opinion-covid-19-demonstrates-urgent-need-for-cities-to-prepare-for-pandemics>.
- 2 Semeh Wahba and others, "Cities are on the front lines of COVID-19", 12 Mayıs 2020, bkz. <https://blogs.worldbank.org/sustainablecities/cities-are-front-lines-covid-19>.
- 3 United Nations World Tourism Organization (UNWTO), "International Tourist Numbers could Fall 60–80% in 2020", 7 Mayıs 2020, bkz. <https://www.unwto.org/news/covid-19-international-tourist-numbers-could-fall-60-80-in-2020>.

Kentlerdeki COVID-19 kapanma tedbirleri, kent sınırlarını da aşan ekonomik etkilere sebep olmuştur. Kent ekonomileri dünya GSYH'sinin yaklaşık %80'ine tekabül eder.⁴ Tüm ülkelerde ve bölgelerde mesaisi yapılan saatler, 2020'nin ikinci çeyreğinde 2019'un son çeyreğine göre %14 düşmüştür. Bu, 400 milyon tam zamanlı iş kaybına denktir.⁵ Tüm dünyada özellikle kayıt dışı istihdamdaki etkiler ağırdır. Kayıt dışı istihdamın toplam istidamdaki payı düşük gelirli ve orta gelirli ülkelerde sırasıyla %90 ve %67'dir.⁶ Krizin ilk ayında ortalama olarak dünya genelinde kayıt dışı çalışanlar, kazançlarının %60 kadarını kaybetmiştir. Afrika ve Latin Amerika'da bu rakam yaklaşık %80'dir.⁷ Bunun kadınlar üzerindeki etkisi yıkıcı olmuştur. Dünya genelinde kadınlar hem kayıt dışı ekonomide hem de krizden en ağır etkilenen sektörlerde (turizm, konaklama, hizmet vb.) fazlaca çalışmaktadır.

Çalışılan işyeri, yaşanılan ev, yaş ve cinsiyet gibi kemikleşmiş birtakım eşitsizlikler, geçmişten beri savunmasız haldeki grupların pandemiden orantısız şekilde etkilenmesine neden olabilir.⁸ Dahası eldeki kanıtlara göre, suç ve şiddet oranlarının yüksek olduğu⁹, altyapı ve konut bakımından

elverişsiz¹⁰ ve/veya bozuk araç-gereç veya yetersiz insan kaynağı sebebiyle yerel yönetim gücü zayıf¹¹ olan şehirlerde COVID-19 ile mücadele etmek daha zor olabilir. Sağlık hizmetlerine,¹² zorunlu hizmetlere¹³ ve elverişli konut imkanına ve/veya kamusal alana erişimin kısıtlı olması da COVID-19 yanıtını olumsuz etkileyebilir.

Koronavirüs fiziksel mesafe ve hijyen rehberlerine güvenli şekilde uymak için herkesin elverişli konuta erişimi olmalıdır.¹⁴ Ancak dünyadaki kentsel konut krizi, yaklaşık 1 milyar insanı yahut dünya kent nüfusunun %24'ünü gecekondularda yaşamaya zorlamakta¹⁵ ve pandeminin etkisini körüklemektedir. Dünya genelinde sokağa çıkma kısıtlamaları sebebiyle geliri azalan veya kesilen yoksul kesim evlerinden çıkarılma riski ile karşı karşıyayken kötü ve kalabalık konut şartlarında yaşam virtüsün hızlı bulaşma olasılığını arttırmaktadır. Konut hususu kadınları şiddete ve kötü muameleye daha açık hale de getirebilir. Pandemi başladığından bu yana cinsiyet temelli şiddet bütün bölgelerde alarm veren boyutlara yükselmiştir. Hareket kısıtlamaları, artan işsizlik ve yoksulluk nedeniyle kadınların kötü muameleden kaçabilme imkânı daha da azalmıştır.

4 World Bank, "Urban Development", 20 Nisan 2020, bkz. <https://www.worldbank.org/en/topic/urbandevelopment/overview>.

5 International Labour Organization (ILO), *ILO Monitor: COVID-19 and the World of Work*, fifth edition, 30 Haziran 2020.

6 ILO, "COVID-19 crisis and the informal economy: Immediate responses and policy challenges", bkz. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@ed_protect/@protrav/@travail/documents/briefingnote/wcms_743623.pdf.

7 United Nations, "Policy Brief: The World of Work and COVID-19", bkz. https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/the_world_of_work_and_covid-19.pdf.

8 Organization for Economic Cooperation (OECD), "OECD Policy Responses to Coronavirus (COVID-19)", 13 Mayıs 2020, bkz. <http://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/cities-policy-responses-fd1053ff>; and Jillian Du, Robert King and Radha Chanchani, "Tackling Inequality in Cities is Essential for Fighting COVID-19", 14 Nisan 2020, bkz. <https://www.wri.org/blog/2020/04/coronavirus-inequality-cities>.

9 United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC), "Research Brief: The impact of COVID-19 on Organized crime", bkz. https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/covid/RB_COVID_organized_crime_july13_web.pdf.

10 Gaurav Bhardwaj and others, *Cities, Crowding, and the Coronavirus: Predicting Contagion Risk Hotspots*, Washington, DC: World Bank, 2020, bkz. <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/33648>.

11 UN-Habitat, "UN-Habitat Guidance on COVID-19 and Public Space", Haziran 2020, bkz. https://unhabitat.org/sites/default/files/2020/06/un-habitat_guidance_on_covid-19_and_public_space.pdf.

12 United Nations, "Policy Brief: The World of Work and COVID-19", bkz. https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/the_world_of_work_and_covid-19.pdf.

13 Gaurav Bhardwaj and others, *Cities*, 2020.

14 Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (OHCHR), "COVID-19 Guidance Note: Protecting residents of informal settlements", 23 Nisan 2020, bkz. https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Housing/SR_housing_COVID-19_Guidance_informal_settlements.pdf.

15 Progress towards the Sustainable Development Goals: Report of the Secretary-General, bkz. https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/26158Final_SG_SDG_Progress_Report_14052020.pdf.

Tüm dünyada toplu taşıma sistemlerinde yolcu sayısı ve gelirler hızla düşmüş ve hizmet kesintisi zorunlu hale gelmiştir. Pandemiden önce dünya kent nüfusunun yalnızca yarıya yakınının makul düzeyde toplu taşımaya erişimi olduğu düşünüldüğünde bu durum endişe verici bir trende işaret etmektedir.¹⁶ Yolcu sayısında COVID-19 kaynaklı düşüş – eğer düzeltilmez ve tersine çevrilmezse – herkes için güvenli ve sürdürülebilir ulaşım geçişi tehlikeye atacak ve iklim değişikliği ve hava kirliliği ile mücadele çabalarını durduracaktır.

Bazı şehirler, COVID-19 döneminde toplu taşımaya bir alternatif olarak bisiklet ve yaya ulaşımını teşvik ederek yeni kullanıcı gruplarının bu ulaşım şekillerinin ucuz ve sağlıklı yönünden faydalanmasına ön ayak olmuştur. Bu gibi başarılı uygulamalar, var olan yolların benzer amaçlar doğrultusunda dönüştürülmesi konusunda kent yönetimlerini teşvik edebilir ve neticede hareketliliğin ve güvenliğin artması sağlanabilir.¹⁷ Bu dönem bir fırsat olarak değerlendirilip toplu taşımaya güvenlik hususlarını da dikkate alacak şekilde toplumsal cinsiyet açısından bakılabilir. Ana arter ve güzergahların nerelerde olduğu ve bu faktörlerin yoğunlukla anayol üzerinde olmayıp ara sokaklarda konuşlanmış okul, hastane, market vb. yerlere giderken harcanan vakti nasıl etkilediği incelenebilir.

Bazı yeni bilimsel çalışmalara göre, kötü hava kalitesinin COVID-19 mortalite hızını arttırmakla bir ilişkisi bulunuyor. Örneğin, küçük partikül madde sayısındaki ufak bir artış ABD’de ve Hollanda’da ölüm hızlarını sırasıyla %8 ve %21,4 arttırmıştır.¹⁸ Yeni kanıtlar, özellikle de toplum dışına itilme sebebiyle sosyoekonomik stres altında olan popülasyonlar arasında anne ölümlerinin yanı sıra gebe kadınlar ve yeni doğanlar üzerindeki etkilere de işaret etmektedir.¹⁹

Virüsün yayılmasını durdurmak için ekonomilerin kapatıldığı pandemi dönemi boyunca kirlilik ve sera gazı emisyonları birden düşmüştür. Ancak, eğer ekonomiler hava kirliliğini önleyen ve karbonsuzlaştırmayı teşvik eden politikalar olmaksızın yeniden açılacaksa o zaman bu düşüşün yarattığı çevresel kazançlar da geçici olacaktır.

Bu esnada **mevcut pandemi dijitalleşme, uzaktan çalışma ve temel hizmetlerin sanal sunumu gibi trendleri hızlandırmaktadır.** Dijital yaşama geçiş kentsel altyapı ve binalar için belirsiz bir gelecek yaratmıştır. Çünkü neticede ofis alanı ve konut talebi düşebilir. Kent içi ayrışma ve göç de hızlanabilir. Çünkü gelir düzeyi yüksek olan kişiler pandemi karşısında iş ve yaşam ortamlarını şehir merkezi dışına taşımamın yollarını arayabilirler. Kentsel yayılmanın ve gelir/ırk/cinsiyet eşitsizliklerinin de eşlik etmesi halinde kent dışına göç, Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin (SDG) gerçekleştirilmesi, biyo-çeşitliliğin korunması ve iklim krizinin ele alınmasına yönelik hayati çabalara ket vurabilir.²⁰

COVID-19 gerçeğine ve gelecekteki potansiyel pandemilere yanıt vermek için şehirleri gözden geçirip dönüştürmeye ve uyum direnci, kapsayıcılığı ve sürdürülebilirliği daha yüksek şehirler inşa ederek toparlanma sürecini iyileştirmeye acil ihtiyaç vardır. Bunun mümkün olduğunu biliyoruz. COVID-19 sebebiyle toplumda yaşanan hızlı değişimler, toplumun şehir hayatını tehdit eden en acil tehditlere (iklim değişikliği ve kirlilik krizleri vb.) karşı durabilmesi için neredeyse bir gecede dönüşebileceğinin güçlü bir kanıtıdır. Geçmişte yaşanan hastalıklar – grip salgını (1918) ve lokalize tüberküloz ve kolera epidemileri gibi – bazı olumlu

¹⁶ Progress towards the Sustainable Development Goals: Report of the Secretary-General, bkz. https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/26158Final_SG_SDG_Progress_Report_14052020.pdf.

¹⁷ UN-Women, *COVID-19 and Ensuring Safe Cities and Safe Public Spaces for Women and Girls*, 2020, p. 6.

¹⁸ Wu and others, “Exposure to air pollution and COVID-19 mortality in the United States: A nationwide cross-sectional study”, medRxiv 2020.04.05.20054502; and Cole and others, “Air Pollution Exposure and COVID-19”, IZA DP No. 13367, bkz. <http://ftp.iza.org/dp13367.pdf>.

¹⁹ Christopher Flavelle, “Climate Change Tied to Pregnancy Risks, Affecting Black Mothers Most”, *New York Times*, 18 Haziran 2020, bkz. <https://www.nytimes.com/2020/06/18/climate/climate-change-pregnancy-study.html>.

²⁰ <https://unstats.un.org/sdgs/report/2016/goal-11>.

dönüşümleri de beraberinde getirmiştir (örn, sanitasyonun iyileştirilmesi ve aşırı kalabalığın azaltılması için kanalizasyon sistemleri, kamusal parklar ve konut düzenlemeleri getirilmiştir). Günümüzde pandeminin açığa çıkardığı yapısal zayıflıklara çözüm olabilecek etkileyici ve yenilikçi bir dizi çözümü hayata geçirebilmiş yerel ve bölgesel idareler vardır.

Giderek kentleşen bir dünyada COVID-19’la mücadele etmek için öncelikle etkilerin, yanıtların ve uzun vadeli toparlanmanın kentleşme ile nasıl şekillendiğine odaklanmak gerekir. Üstün körü düzeltmelere odaklanan alakasız veya kısa vadeli yanıtlar COVID-19’la ortaya çıkan etkilerin kötüleşmesine ve derinleşmesine neden olacaktır. Aynı zamanda kısa vadeli tedbirlerin pek çoğu, birincil salgın durdurulmuş olsa bile enfeksiyonun ikincil dalgalarına karşı bir süre daha devam ettirilmelidir. Gelecek pandemilere ve ayrıca iklimsel ve ekonomik tehlikelere karşı uyum direnci geliştirmek için ve diğer taraftan insan haklarını güvence altına almak, barışı sürdürmek ve SKH’leri yerine getirme gücümüzü arttırmak için ulusal, bölgesel ve yerel idarelerin uzun vadeli politika seçimleri yapmaları gerekir.

Bu gibi potansiyel kazanımlar için güçlü taahhütlere ve üç temel alanda atılacak adımlara ihtiyaç vardır:

1) EŞİTSİZLİKLERLE VE KALKINMA EKSİKLİKLERİYLE MÜCADELE

Acil yanıt aşamaları boyunca en hassas grupları korumaya yönelik ulusal ve yerel çabalar, eşitsizlikleri azaltan, insan haklarını güçlendiren ve gelecek şoklara karşı savunmasız grupların uyum direncini arttıran toparlanma tedbirleri kadar önemlidir. Buna dayanarak politika yapımcıların – ilgili paydaşlara danışarak – atacağı öncelikli adımlar şunlardır:

- **Eşitsizlikleri anlayın ve ayrıştırılmış veri toplayın ve kullanın:** Eşitsizlikler kentsel ve mahalli düzeyde mekânsal olarak tespit ve analiz edilerek ve cinsiyete/yaşa göre ayrıştırılarak özellikle de yoksun bölgelerde ve gecekondulu mahallelerinde ve en yerel düzeyde sağlık, refah ve iyilik hali değerlendirilip ulusal ve yerel kalkınma politikaları buna göre yeniden şekillendirilebilir.
- **Herkese güvenli barınma olanağı sunun ve tahliyelerin hepsi için erteleme getirmeyi değerlendirmeye alın:** Gerekliğinde kalabalık veya güvensiz koşullarda yaşayan kişiler için fiziksel mesafeyi ve karantınayı mümkün kılan geçici barınma noktaları tahsis edilebilir. Şehrin sakinleri, göçmen statüsü ya da ikametgâh formalitesi fark etmeksizin COVID-19 krizi devam ederken evlerinden tahliye edilmemeli ve temel hizmetlerden mahrum bırakılmamalıdır. Aile içi şiddet mağdurlarına yönelik sığınma evleri, temel hizmetler arasında anılmalı ve sığınma evlerinin dolu ya da mesafe önlemleri sebebiyle kalabalık olması halinde alternatif konaklama imkanları hazır edilmelidir.
- **Ucuz ve elverişli konut projelerine ve gecekonduların iyileştirilmesine yönelik geniş ölçekli kamu yatırımları yapın.** Böylece toplum dışına itilmiş gruplar, pandemi döneminde ve sonrasında fiziksel ve ruhsal sağlığı mümkün kılan barınma imkanlarına erişebilirler. Elverişli su ve sanitasyon altyapısının kapsama alanını genişletecek uzun vadeli yatırımlara da ihtiyaç vardır.
- **Kentlerdeki yoksulların ve diğer hassas grupların kamu hizmetlerine kesintisiz ve eşit şekilde erişebilmesini sağlayın ve borçların affedilmesini veya ötelenmesini temin edin:** Bu, özellikle de krizle etkili mücadelede gerekli olan hizmetler (su, sanitasyon, atık toplama, elektrik vb.) için geçerlidir. Mevcut durumda bu gibi hizmetlere erişimi olmayan kişiler ve topluluklar için bunlar vakit kaybetmeksizin erişilebilir kılınmalıdır. Örneğin,

el yıkama istasyonları kurulabilir. Ayrıca yoksul mahallelerde internet erişiminin eşit düzeye yükseltilmesi ile evden çalışmak ve okullar kapalıyken evden eğitim almak mümkün olacaktır.

- **Sağlık malzemelerine, tesislerine ve kaynaklarına adil erişimi temin edin** ve kent yoksullarına ve hassas gruplara ücretsiz veya ucuz yüz maskesi, test ve tedavi desteği sunun. Hastaneler arasında eşgüdüm ve işbirliği teşvik edilerek COVID-19 tedavi yükü etkili şekilde paylaştırılmalı ve böylece yoksun ve zarar görmüş bölgelerdeki hastaneler dolup taşarken şehrin daha az etkilenmiş bölgelerindeki hastanelerin atıl kalması engellenmelidir.
- **Aşının adil şekilde dağıtılmasını garanti edin:** Şehirler aşı için önemli dağıtım merkezleridir ve bu sebepten söz konusu dağıtımın adil şekilde yapılmasında hayati rol oynayabilirler. Yerel yönetimler, geliştirilmiş bir COVID-19 aşısının yoksul ve hassas gruplara ücretsiz ya da çok düşük maliyetle verilmesini sağlamaya yardımcı olabilirler.²¹
- **Topluluklar ve bireyler arasında en çok ötekileştirilmiş olanların acil yanıt, tasarım ve planlama çalışmalarında liderlik rolü üstlenmelerini sağlayın:** En hassas ve ötekileştirilmiş topluluklar (örn, gecekondu sakinleri, evsizler, ülke içinde yerlerinden edilmiş kişiler, engelliler, kadınlar, kız çocukları, göçmenler ve mülteciler) yanıt çalışmalarında lider ve partner olarak görevlendirilmeli ve böylece yanıt tedbirleri bu kişilerin ihtiyaçları gözeticilerle tasarlanmalıdır.

2) YEREL YÖNETİMLER BAŞTA OLMAK ÜZERE YEREL OYUNCULARIN KAPASİTELERİNİ GÜÇLENDİRME

Ulusal hükümetler, tüm yetki bölgelerinde ve idari kademelerde daha kapsayıcı, işbirlikçi ve hassas bir yönetişimi teşvik edebilirler. İhtiyaca uygun ulus altı yanıtları azami destekleyen ve yerel yönetimlerin bütçe kapasitelerini arttıran ulusal teşvik paketleri, yerel yönetimlerin karşı karşıya kaldığı bazı sıkıntıları ele almaya yardımcı olabilir. Öncelikli adımlar şunlar olabilir:

- **İdari kademeler ve ulus altı yetki bölgeleri genelinde işbirliğini temin edin:** Kapsayıcı, katılımcı, farklı kademeleri içeren yönetişim, yerel yanıtların merkezindedir. Hükümet kademeleri arasındaki işbirliği kurumsallaştırılmalı, ötekileştirilmiş ve hassas gruplar başta olmak üzere tüm kent sakinleri ile tutarlı şekilde ilgilendirilmelidir. Yönetişim organlarında kadınların resmi temsiline düşük olduğu yerlerde geçici yapıların oluşturulması – örneğin kadın ve erkeğin dengeli şekilde temsil edildiği kent düzeyinde bir COVID görev gücü – düşünülebilir.
- **Politika tedbirleri ve teşvik paketi fonları ile yerel yönetimin bütçe kapasitesini artırın:** Yerel ve bölgesel hükümetlerin kritik kamu hizmetlerini sürdürebilmeleri ve kendi finanslarını kontrol edebilmelerini destekleyecek (örn, yerel vergiler, ücret ve harçlar yoluyla) ama diğer taraftan yoksul ve hassas gruplar üzerinde ilave finansal baskı yaratmayacak teşvik paketleri ve politika tedbirleri benimsenebilir.
- **Hesap verme yükümlülüğünü ve şeffaflığı teşvik edin:** COVID-19 politikalarının uygulanması ile

21 World Health Organization (WHO), "COVID-19 Strategic Preparedness and Response Plan: operational planning guidelines to support country preparedness and response", 22 Mayıs 2020, bkz. [https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/cov-id-19-sprp-operational-planning-guidelines-to-support-country-preparedness-and-response-\(22may20\).pdf](https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/cov-id-19-sprp-operational-planning-guidelines-to-support-country-preparedness-and-response-(22may20).pdf).

ilgili kanıt temelli hesap verilebilirlik mekanizmaları tüm hükümet kademelerinde ve topluluklardan doğrudan geri bildirim alacak şekilde hayata geçirilebilir.

- **İletişim kampanyalarının kentteki tüm topluluklara ulaşmasını sağlayın:** Hükümetin tüm kademelerinde COVID-19'a karşı yürütülen yanıt ve toparlanma çabaları için halk güvenini tesis etmek amacıyla, okur-yazarlık, dil ve teknolojiye erişim gibi engelleri de göz önünde bulundurarak etkili ve uyumlu iletişim stratejileri öncelik haline getirilebilir.
- **Yerel yönetimlere, temel kamu hizmetlerinin kesintiye uğramaması konusunda destek verin:** Kritik kamu hizmetlerinin (su, sanitasyon, ulaşım, eğitim, elektrik vb.) devamlılığı için yeterli finansal kaynak ve gelir arttırıcı kapasiteler temin edilmelidir. Aile içi şiddet mağdurlarına yönelik sığınma evleri ve diğer koruma hizmetleri de temel hizmetler arasında sayılmalıdır. Sürdürülebilirliği, ucuzluğu, erişilebilirliği ve cazibeyi dikkate alan adil kamu hizmetlerine ve cinsiyet duyarlı toplu taşıma sistemlerine yönelik kapasiteleri arttıracak politika ve stratejiler benimsenebilir. Güvenli yaya ve bisiklet ulaşımını özendiren altyapılar sunulabilir. Ayrıca yeterli finans ve insan kaynağı bulunması halinde yerel yönetimler fiyasyonun etkili olmasında önemli bir rol oynayabilir.

3) ESNEK, KAPSAYICI, CİNSİYET-EŞİT VE YEŞİL BİR EKONOMİK TOPARLANMA

Geleceğe bakmak, şehirlerin uyum direncini ve sürdürülebilirliğini güçlendirmek küresel bir öncelik olmalıdır. Uyum direnci olan şehirler, temelde yatan

sosyoekonomik kırılmalıklara çözüm üretir, kentsel planlama için veri üretir ve iklim yatırımı tedbirlerini benimser. Örneğin, kentsel alanlara yönelik finansal yardım programları ve doğrudan teşvik fonları, COVID-19'un yerel işletmelere verdiği zararı azaltmaya ve uyum direnci daha yüksek yeni tedarik zincirleri tesis etmeye yardımcı olabilir. Sosyal koruma, göçmen işçiler ve ücretli/ücretsiz bakım çalışanları için kayıt dışı sektörü de kapsayacak şekilde genişletilebilir.²² Şehirlerdeki COVID-19 ekonomik toparlanma tedbirleri, daha uzun vadede fayda getirecek yeşil ve sürdürülebilir çözümler ortaya koyabilir. Örneğin, yeni kentsel kalkınma modellerinin hayata geçirilmesi ve atıkların ıslah edildiği ve azaltıldığı ve malzemelerin yeniden kullanıldığı doğrusal ekonomiden döngüsel ekonomiye geçiş. Böylece hem maliyet tasarrufu hem de çevresel fayda sağlanmış olacaktır. Bu konudaki öncelikli adımlar şunlar olabilir:

- **Mikro, küçük ve orta ölçekli işletmeleri (MSME) destekleyin ve güvenli bir şekilde yeniden faaliyete geçmelerine yardımcı olun:** MSME'ler ve kayıt dışı ekonomide çalışan işçiler için teşvik önlemleri ve sosyal koruma programları benimsenebilir (örn, nakit yardımı, vergi erteleme, maaş ödeneği, hastalık izni ödeneği, sosyal güvenlik primi yardımı ve işsizlik sigortası). Ekonomilerin dijitize edilmesine yönelik önlemler başlatılabilir ya da hızlandırılabilir, devletten işletmeye (G2B) transferler dahil dijital yollarla MSME'lere yönelik devlet destekli ödemelere daha güvenli ve hızlı erişim sağlanabilir. MSME'ler gerekli işletme girdilerinin ödemesini daha hızlı yapabilsinler diye dijital ödeme ekosistemleri genişletilebilir. Toparlanma aşamasında işletmeleri yeniden canlandırmaya ve büyütme yönelik finansman ve gelecek şoklara karşı korunma sigortası da dahil dijital finansal ürünlerin geliştirilmesi ve bunlara erişim teşvik edilebilir.²³

22 UN-Women, "COVID-19 and the care economy: Immediate action and structural transformation for a gender-responsive recovery", 2020; and ILO, "Social protection responses to the COVID-19 pandemic in developing countries: Strengthening resilience by building universal social protection", 2020, bkz. https://www.ilo.org/secsoc/information-resources/publications-and-tools/Brochures/WCMS_744612/lang-en/index.htm.

Finansman engellerinin daha büyük olduğu ve bu krizin kadınların üzerine yüklediği özel yükler göz önünde bulundurularak kadın MSME sahipleri için spesifik önlemler geliştirilmelidir.

- **Sürdürülebilir ekonomik kalkınma stratejileri:**

Belediyeler ve belediye iştirakleri yerel ekonomik kalkınma, sosyal uyum için katılımcı, ihtiyaca uygun stratejiler uygulayabilir ve istihdamı katlayacak kamu yatırımlarını seçebilir. Bu stratejiler, kentsel kayıt dışı ekonomiyi dikkate alabilir ve ulusal ekonomik toparlanma stratejilerine dahil edilebilir. Yerel ekonomik kalkınma stratejileri de üretken ve çeşitlendirilmiş – ve dolayısıyla uyum direnci daha yüksek – kent ekonomilerini teşvik etmeye yardımcı olabilir.

- **Sosyal koruma sistemleri**, yalnızca kayıtlı işgücü piyasasındaki işçilerin değil **aynı zamanda** çalışma iznine ya da göçmen statüsüne bakılmaksızın **en ötekileştirilmiş grupların da hizmetinde olmalıdır.**

- **Geleceğe hazır şehirler inşa edin:** Teşvik paketleri, ekolojik dönüşüm ve istihdam yaratma potansiyeli yüksek olan sektörlere odaklanarak şehirleri gelecek tehditlere karşı koruyabilir (örn, bina güçlendirme, sürdürülebilir bina ve inşaat, atık toplama ve yönetimi, âdem-i merkezietçi yenilenebilir kentsel enerji, yerel gıda sistemleri ve iklim direnci yüksek kentsel altyapılar).

- **Kent dışına doğru yer değiştirme engellenirken kentsel kompaktlık bir hedef olabilir:** Çarpık kentleşmeye izin vermeyen politika önlemleri ve teşvikleri takip edilebilir (örn, karbon ücretlendirmesini hayata geçirmek,

banliyöleşmeyi teşvik eden fosil yakıt teşviklerini sonlandırmak ve yığın ekonomileri üretmek için kentsel yoğunluğun iyi tasarlanmasını teşvik etmek). Özellikle de konut ve kamusal yeşil alanın²⁴ herkese yetecek kadar tasarlandığı kompakt şehirlerin hem gezegen hem de insanlar için daha sağlıklı olduğunu kabul etmek önemlidir.

- **Uyum direnci planlarını ayrıştırılmış veriyi temel alarak yapın:** Kentsel verinin ayrıştırılarak toplam kullanılması ve uyum direnci profili ve planlarının yerel düzeyde çıkarılması yaygınlaştırılarak kriz yanıtı,

hazırlığı ve geri kazanımı ile ilgili olarak kent düzeyinde daha ayrıntılı bir anlayış tesis edilebilir. Bu, kıt olan kaynakların yanıt ve uyum direnci çalışmaları esnasında en verimli ve etkili şekilde kullanılmasını sağlamaya yardımcı olabilir.

- **Çoklu tehlike içeren uyum direnci planları geliştirin ve uygulayın:** COVID-19'un etkileriyle birleştiğinde daha da kötüye gidebilecek öngörülebilir risk ve afetler için

(kasırğa, sıcak hava dalgası ve iklim değişikliğinin diğer sonuçları gibi) hazırlık planları geliştirilebilir ve çoklu tehlikeye dayalı uyum direnci tesis etmek için yatırım yapılabilir.

- **Bakım (care) ekonomisine önemli oranda yatırım yapın:** Bu pandemi açıkça

göstermiştir ki; kayıtlı ekonomi hem ücretsiz hem de düşük ücretli bakım (care) emeğine bağlıdır. Eğer bakım ekonomisine daha büyük yatırımlar yapılabilirse krizin geri kazanımları daha etkili, çabuk ve sürdürülebilir olacak ve böylece aksi durumda kayıtlı işgücüne dahil olamayacak olan kişiler katılım imkânı bulacaktır.

23 United Nations Capital Development Fund Better Than Cash Alliance, "Putting Digital Payments to Work in the Time of Covid-19", 31 Mart 2020, bkz. <https://www.betterthancash.org/news/blogs-stories/putting-digital-payments-to-work-in-the-time-of-covid-19>.

24 For instance, for enhanced air purification, resilience to natural disasters, recreation and safe open-air commerce. See: Jon Kher Kaw, Hyunji Lee and Sameh Wahba, editors. *The Hidden Wealth of Cities: Creating, Financing, and Managing Public Spaces*, Washington, DC: World Bank, 2020.

I. Eşitsizlikler ve kalkınma eksiklikleri ile mücadele

A. ETKİLER

COVID-19 şehirlerde var olan mekânsal, sosyal ve ekonomik eşitsizlikleri yaymakta ve virüsün kendi kendine hareket eden negatif bir sarmal içerisinde daha tehlikeli bir hal almasına neden olmaktadır. Gerek küresel kuzeydeki gerekse küresel güneydeki şehirlerde kemikleşmiş olan eşitsizlikler, COVID-19'un etki boyutunu ve doğasını ciddi şekilde etkilemiştir.²⁵ COVID-19'a karşı savunmasız kalmanın birkaç koşula bağlı olduğu açıkça ortaya konmuştur: insanların şehirde yaşadığı ve çalıştığı mekanlar, cinsiyet, yaş, var olan sağlık sorunları, gelir düzeyi, konut tipi, kamu hizmetlerine (hastane, ulaşım, temiz su vb.) erişim.

Örneğin, Londra'nın (Birleşik Krallık) yoksul mahallelerinde kişi başına düşen enfeksiyon hızı, daha zengin mahallelere kıyasla üç kat daha yüksektir.²⁶ Singapur'da düşük gelirli göçmen işçilerin kaldığı bir lojmanda yeni vaka kümeleri ortaya çıkmıştır.²⁷ New York'ta (ABD) ise

yoksul mahalleler ve ortalama hane büyüklüğü en fazla olan kişiler arasında kişi başına düşen vaka sayısının yüksek olma ihtimali daha fazla iken siyah ve Latin nüfusunun yoğun olduğu mahalleler pandemiden orantısız şekilde etkilenmiştir.²⁸

Sahra Altı Afrika ve Doğu ve Güneydoğu Asya başta olmak üzere dünyada gecekondularda yaşayan bir milyar kişinin karşı karşıya olduğu akut riskler de daha fazladır. Bu bölgeler gecekondularda yaşayan küresel kent nüfusunun %23'üne ve %36'sına tekabül etmektedir.²⁹ Yoksulluk ve ötekileştirme gecekondulu ve yoksul mahallelerinde kesişerek başka sosyoekonomik, politik veya kültürel eşitsizliklere evrilerek devam etmekte, bu bölgelerde yaşayan sakinlerin yüz yüze olduğu riskleri daha da arttırmaktadır.

Dünyadaki kentsel konut krizi, hem pandemiye kötüleşirmiş hem de pandemiden kötü etkilenmiştir. Herkesin elverişli konutlara erişmesinin koronavirüs savunmasında ön planda olduğu bir dönemde³⁰ yaklaşık 1,8 milyon kişi kalabalık veya elverişsiz evlerde, gecekondularda

25 OECD, "Policy Responses to COVID-19", bkz. <http://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/cities-policy-responses-fd1053ff>; and Du, King and Chanchani, "Tackling Inequality", bkz. <https://www.wri.org/blog/2020/04/coronavirus-inequality-cities>.

26 *The Conversation*, "The coronavirus pandemic is already increasing inequality", 10 Nisan 2020, bkz. <https://theconversation.com/the-coronavirus-pandemic-is-already-increasing-inequality-135992>.

27 UN-Habitat, "How Life in Our Cities Will Look After the Coronavirus Pandemic", 4 Mayıs 2020, bkz. <https://unhabitat.org/how-life-in-our-cities-will-look-after-the-coronavirus-pandemic>.

28 New York City, Department of Health, <https://www1.nyc.gov/assets/doh/downloads/pdf/imm/covid-19-deaths-race-ethnicity-04082020-1.pdf>; and *New York Times*, "New York City Coronavirus Map and Case Count", bkz. <https://www.nytimes.com/interactive/2020/nyregion/new-york-city-coronavirus-cases.html>.

29 <https://unstats.un.org/sdgs/report/2019/goal-11>.

30 OHCHR, "COVID-19 Guidance Note: Protecting residents of informal settlements", 23 Nisan 2020, bkz. https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Housing/SR_housing_COVID-19_Guidance_informal_settlements.pdf.

ve gecekodu benzeri şartlarda veya evsiz durumda, akut risklere açık şekilde yaşamaktadır. Sokağa çıkma yasağı ve fiziksel mesafe gibi genel geçer koruma önlemlerine uymak kalabalık şartlarda yaşayan kişiler için daha zordur.³¹

Kentsel sağlık hizmetleri ile temel hizmetlere sınırlı erişim COVID-19 yanıtlarına zarar vermektedir. Bu, özellikle de yoksun kent mahallelerinde ve evsizler arasında belirgindir. Gecekodu bölgelerinde ve kenar mahallelerde pek çok evin su ve kanalizasyon altyapısı yoktur. Bu sebeple güvenli ve düzenli el yıkama imkânı son derece azdır. Hanelerde tipik olarak şebeke bağlantısı eksik olduğundan elverişli su kaynağına erişimi olmayan kişiler bunun yerine çeşme, kuyu, sondaj, su dolmuş veya su satış noktalarına bağlı yaşamak zorundadırlar – ki bu durum daha pahalı bile olabilir.³² Örneğin, Nairobi’deki (Kenya) gecekodu sakinleri suya belediyenin şebeke suyundan 25 kat daha fazla para ödemektedir.³³ Evsizler ise genellikle sokaklarda uyumak ile (su, sanitasyon, sağlık ve diğer hizmetlere erişim sınırlıdır) sığınma evlerinde konaklamak arasında (buralar kalabalık olabileceğinden fiziksel mesafeye uymak zor olabilir) tehlikeli bir seçim yapmakla karşı karşıyadırlar.³⁴

COVID-19’u engellemede önemli olmasına rağmen insanlar kentlerdeki kamusal alanlara eşit erişim imkanına sahip değildir. Bunun en belirgin olduğu yerler yoksul ve düşük gelirli semtlerdir.

Evlerine 400 metre yürüme mesafesinde bulunan kamusal açık alanlara erişebilenlerin sayısı dünya nüfusunun yarısından azdır.³⁵

Kamusal alanlar stresi azaltmada, ruh ve beden sağlığını iyileştirmede, çocukların gelişimine katkı sağlamada ve geçici olanaklar tesis etmede kilit rol oynar. Pandemi, kamusal alanların erişilebilirliği, esnekliği, tasarımı, yönetimi, idamesi ve bağlantısalılığı ile ilgili somut eksiklikleri gözler önüne sermiştir.³⁶

Pandemi dijital uçurumun temeli olan eşitsizlikleri açığa çıkarıyor. Halihazırda yoksun kent bölgelerinde yer alan birçok hane, okul ve mahalle internet hizmetinin zayıf, eksik veya pahalı olması ya da bilgisayar bulunmaması sebebiyle uzaktan eğitim, tele tıp ve uzaktan çalışma imkanlarına sahip değildir.^{37, 38} Sonuç olarak, birçok kişi işe ve hizmetlere erişmek için evlerinden çıkmak zorundadır. 2019 sonunda Uluslararası Telekomünikasyon Birliği (ITU) yaklaşık 3,6 milyar insanın çevrimdışı olduğunu tahmin etmiştir. En Az Gelişmiş Ülkelerde (EAGÜ) ise durum çok daha vahimdir. Çünkü ortalama on kişiden yalnızca ikisi çevrimiçi olma (internet) imkanına sahiptir.³⁹

31 OHCHR, “Protecting the right to housing in the context of the COVID-19 outbreak”, bkz. <https://www.ohchr.org/EN/Issues/Housing/Pages/COVID19RightToHousing.aspx>.

32 UNESCO and UN-Water, *United Nations World Water Development Report 2019: Leaving No One Behind*, 2019, bkz. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000367306/PDF/367306eng.pdf.multi>.

33 Ibid.

34 OHCHR, “COVID-19 Guidance Note: Protecting those living in homelessness”, 28 Nisan 2020, bkz. https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Housing/SR_housing_COVID-19_guidance_homeless.pdf.

35 Progress towards the Sustainable Development Goals: Report of the Secretary-General, bkz. https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/26158Final_SG_SDG_Progress_Report_14052020.pdf.

36 UN-Women, “COVID-19 and ensuring safe cities and safe public spaces for women and girls”, bkz. <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2020/05/brief-covid-19-and-ensuring-safe-cities-and-safe-public-spaces-for-women-and-girls>; and Kaw, Lee and Sameh, editors, *Hidden Wealth of Cities*, 2020.

37 Wamuyu, “Bridging the digital divide among low income urban communities. Leveraging use of Community Technology Centers”, *Telematics and Informatics*, vol. 34, No. 8, December 2017, pp. 1709–1720; bkz. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/32343670>.

38 GSMA, *The Mobile Gender Gap Report 2020*, bkz. <https://www.gsma.com/mobilefordevelopment/wp-content/uploads/2020/05/GSMA-The-Mobile-Gender-Gap-Report-2020.pdf>.

39 “New ITU data reveal growing Internet uptake but a widening digital gender divide”, 5 Kasım 2019, bkz. <https://www.itu.int/en/mediacentre/Pages/2019-PR19.aspx>.

COVID-19'DA ÖNLEME, YANIT, TOPARLANMA İÇİN ERİŞİM EŞİTSİZLİĞİNİN ELE ALINMASI

%24
Kent nüfusunun %24'ü gecekondularda ve kenar mahallelerde yaşamaktadır.

Dünyada yaklaşık **bir milyar insan**, gecekondularda ve kenar mahallelerde, güvenilir ve ucuz birçok kamu hizmetinden ve elverişli konut olanaklarından mahrum şekilde yaşamaktadır.

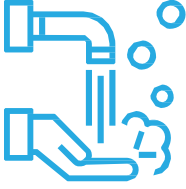
Kaynak: https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/26158Final_SG_SDG_Progress_Report_14052020.pdf.

Gecekodu yerleşimlerinde COVID-19 salgınları

2020 Nisan ayı ortası itibarıyla **%30** Bombay'de **karantinaya alınmış bölgelerin** %30'u — geniş salgın alanları — gecekodu yerleşimlerinin içindeyken %60'ı ise buralara 100 metre mesafededir.

Kaynak: <https://www.brookings.edu/blog/up-front/2020/04/16/are-slums-more-vulnerable-to-the-covid-19-pandemic-evidence-from-mumbai>.

Su ve sanitasyon

2017'de, **dünya nüfusunun %29'u** (2,2 milyar insan) güvenli içme suyundan mahrumken %55'i ise (4,2 milyar insan) güvenli sanitasyon hizmetlerinden mahrumdu.* Düşük gelirli ülkelerde kent ölçeğinde kent nüfusunun yalnızca %27'si güvenli şekilde yönetilen içme suyu hizmetlerinden faydalanmaktadır** ve Afrika'da (Kuzey Afrika hariç) kent nüfusunun yalnızca %20'si güvenli şekilde yönetilen sanitasyon hizmetlerinden faydalanmaktadır.***

Kaynaklar:

- * Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri İlerleme Durumu: Genel Sekreter Raporu, bkz. https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/26158Final_SG_SDG_Progress_Report_14052020.pdf.
- ** <https://data.worldbank.org/indicator/SH.H2O.SMDW.UR.ZS>.
- *** <https://data.worldbank.org/indicator/SH.STA.SMSS.UR.ZS>.

COVID-19'un bölgedeki güçlü etkisi, yönetim ve politika yanıtlarının değiştirilmesi çağrısı yapıyor

Fransa'da doğrulanmış vakaların **%37**'si Nisan 2020 itibarıyla Île-de-France bölgesinde yoğunlaşmıştır. Sağlık bakımı yükünün paylaşılması için Fransız hükümeti, hastaları en çok etkilenmiş bölgelerden en az etkilenmiş bölgelere transfer etmiştir.

Kaynak: <https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/the-territorial-impact-of-covid-19-managing-the-crisis-across-levels-of-government-d3e314e1>.

Nijerya'da vakaların **%38**'i Temmuz 2020 itibarıyla Lagos'ta yoğunlaşmıştır. Federal ve merkezi yönetimler tamamlayıcı vergi indirimi önlemleri yayınlamıştır.

Kaynak: <https://covid19.ncdc.gov.ng/report>.

B. ÇÖZÜMLER VE POLİTİKA ÖNERİLERİ

COVID-19 etkileri ve uyum direnci kent içinde yer yer farklılık gösterdiğinden hükümetler yanıt faaliyetlerini yüksek riskli semtlere göre adapte edebilirler. Yurt içinde yerlerinden edilmiş kişiler, göçmenler ve mülteciler dahil olmak üzere en kırılgan ve ötekileştirilmiş grupların partner olarak sürece çekilmesi bu kişilerin olumsuz sonuçlardan korkmadan yardım önlemlerine erişebilmelerine yardımcı olabilir. COVID-19 vaka sayılarının yüksek olduğu yerlerin (hotspots) ve duyarlılıkların ulus altı düzeyde ve kent içinde ayrıştırılarak tespit edilmesi kritiktir. Örneğin, Gauteng vilayeti (Güney Afrika), akademisyenleri görevlendirerek onlardan hassas bölgelerde ve gecekondularda yaşayan grupların ve gıda güvenliğinden yoksun ve virüse karşı duyarlı olan kişilerin tespit edilmesini istemiştir.⁴⁰

Elverişsiz ve pahalı konutlara, aşırı kalabalıklaşmaya ve evsizliğe karşı atılacak kısa vadeli yenilikçi adımlar, zamanı çoktan gelmiş politika değişiklikleri ve yapısal çözümler için bir başlangıç noktası olabilir. Evsizlere kısa vadede, fiziksel mesafe, karantina, izolasyon ve bakım için geçici sığınma evlerinde konaklama imkânı tanınmalıdır. Göçmen statüsüne veya oturma iznine bakılmaksızın insanların evlerinden ya da arazilerinden tahliye edilmesini yasaklayan veya öteleyen yönlendirmeler tüm idari kademelerde net bir şekilde yapılmalıdır. İnsanların evlerini kaybetmemesi için yönetimler acil durum fonları (nakit yardımı dahil) yaratmayı ve ev kredisi geri ödemelerinin ertelenmesi ve kira desteği önlemleri için bankacılık ve finans sektörü ile birlikte hareket etmeyi düşünebilirler.

Bogota (Kolombiya), Montreal (Kanada), Viyana (Avusturya) ve Barselona ve Valencia (İspanya) yerel yönetimleri, örneğin evleri olmayan kişiler için acil konut olanakları yaratmıştır. Valencia ve Barselona belediyeleri, özel sektörle ortak hareket ederek boş bekleyen konutları seferber etmişlerdir.⁴¹ Orta ve uzun vadede ise ucuz ve erişilebilir konut ve gecekonduların iyileştirme projelerine yapılacak geniş ölçekli kamu yatırımları konut yetersizliğini çözmek için esas teşkil edecektir. Bu gibi yatırımlar aynı zamanda emek yoğun bir ekonomik toparlanmaya destek olabilir, mülk güvencesi sağlayabilir ve elverişli su ve sanitasyon olanaklarını yaygınlaştırabilir.

Önemli kamu hizmetlerine erişim, kentlerde gelecek krizlere yönelik etkili COVID-19 yanıtı, toparlanması ve uyum direnci için esastır.

Özellikle yoksullar, gecekonduların sakinleri, evsizler ve diğer hassas gruplar için kamu hizmetlerine erişimin temin edilmesinde yerel yönetimin çabaları önemlidir. Bu, krizle etkili mücadelede gerekli olan hizmetler için (su, elektrik vb.) özellikle önemlidir. Örneğin, hizmetlerin fatura borcu yüzünden kesilmemesi, su tarifelerinde indirim yapılması ya da sudan hiç ücret alınmaması, etkili el yıkama ve hijyen uygulamalarına yardımcı olabilir ve virüsün yayılmasını yavaşlatabilir.

Bazı belediyeler, su ve sanitasyon olanaklarından mahrum kişiler için kamusal alanlarda ve binalarda el yıkama istasyonları kurmuştur. Nakuru'da (Kenya) kenar mahallelerdeki el yıkama istasyonları sürekli açıktır ve belediyenin su şebekesine bağlı olduklarından sular kesilmemektedir.⁴² 1000 litrelik su tanklarının taşınması ve doldurulması ücretsiz hale getirilmiştir. İstasyonların bakımında belediyeden gençler görevlendirilmekte ve dolayısıyla istihdam fırsatı yaratılmaktadır.

⁴⁰ <https://www.gcro.ac.za>.

⁴¹ https://www.uclg.org/sites/default/files/eng_briefing_housing_1le1.pdf.

⁴² UN-Habitat, "Youth lead the way in preventing COVID-19 spread in Kenya's informal settlements", 12 Mayıs 2020, bkz. <https://unhabitat.org/youth-lead-the-way-in-preventing-covid-19-spread-in-kenya%E2%80%99s-informal-settlements>.

Sağlık hizmetlerine adil erişim hayat kurtarmaya yardımcı olur. Tüm kademelerde yönetimler, önlemler yoluyla kent yoksullarının ve kırılgan grupların koruyucu malzemelere, sağlık testlerine ve tedavilere ücretsiz ya da düşük ücretle ulaşmalarını sağlayabilir. Örneğin, Abidjan (Fildişi Sahili), Johannesburg (Güney Afrika) ve Lagos (Nijerya) belediyeleri topluluklara, sosyal çalışmacılara ve sağlık merkezlerine kimi zaman kapıdan kapıya olacak şekilde hijyen malzemesi ve koruyucu malzeme dağıtmıştır.⁴³ Düşük gelirli semtlerdeki ve geçekodu yerleşimlerdeki toplulukların genellikle oturmuş köklü bağlantıları (network) ve yapıları olduğundan bu durum, temel kaynakların âdem-i merkeziyetçi bir şekilde dağıtılmasına yardımcı olabilir.

Tüm kademelerde yönetimler ve sağlık yetkilileri hastanelerle koordine olarak COVID-19 tedavi yükünün etkili bir şekilde paylaşılmasını sağlayabilirler. Böylece yoksul semtlerdeki hastanelerde aşırı doluluk yaşanması önlenmiş olur. Ayrıca sahra hastaneleri oluşturularak yahut mevcut yapılar dönüştürülerek yatak kapasitesi artırılabilir. New York City’de (ABD) sahra hastaneleri sayesinde ülke çapındaki yatak kapasitesi 53 bin yataktan 90 bin yataya yükseltilebilmiştir.⁴⁴

Cakarta (Endonezya), Sao Paulo (Brezilya), Wuhan (Çin) ve Londra (Birleşik Krallık) gibi başka pek çok şehir, sahra hastaneleri inşa ederek ya da var olan tesisleri hastaneye dönüştürerek salgın boyunca kapasiteyi arttırmışlardır.⁴⁵

Hassas gruplara yönelik hedefli müdahaleler.

Maruz kalınan risk ve etkilerin farklı farklı olduğunu bilen bazı hükümetler, hassas gruplar için onlara uygun önlemler tasarlamıştır. Örneğin, Pune’da (Hindistan) bir atık toplayıcılar (eskiciler) kolektifi sokaklarda kayıt dışı atık toplayan kişilere eldiven ve maske dağıtmıştır.⁴⁶ Birçok şehirde kayıt dışı atık toplayıcılar, atık yönetimine önemli bir katkı sağlamaktadır ve pandemi döneminde yeterli korunma olmadan daha yüksek risk altındadırlar. Gaziantep’te (Türkiye) sivil toplum örgütleri ile koordine olmak mültecilere yönelik COVID tedbirlerinin okuma-yazma ve dil engeline takılmadan uygulanmasında kritik öneme sahiptir. Quito’da ise (Ekvator) belediye, yereldeki göçmen dernekleriyle işbirliği yaparak COVID-19 yanıt çalışmalarında bu kişilerin ihtiyaçları göz önünde bulundurulmuştur. Aynı belediye, sosyal yardımların göçmen sakinleri de kapsayacak şekilde genişletilmesi için yerel işletmelerle de işbirliği yapmıştır.⁴⁷

43 UN-Habitat, UNCDF, UCLG-Africa, UNECA, *COVID-19 in African Cities: Impacts, Responses and Policies*, 2020, bkz. https://unhabitat.org/sites/default/files/2020/06/covid-19_in_african_cities_impacts_responses_and_policies_2.pdf.

44 Paul Sonne and Missy Ryan, *The Washington Post*, “As beds go unfilled, states scale back Army Corps makeshift hospitals”, 25 Nisan 2020, bkz. https://www.washingtonpost.com/national-security/as-beds-go-unfilled-states-scale-back-army-corps-makeshift-hospitals/2020/04/24/4570fb5c-8404-11ea-9728-c74380d9d410_story.html.

45 *The Jakarta Post*, “Jakarta’s emergency hospital for COVID-19 open for business”, bkz. <https://www.thejakartapost.com/news/2020/03/23/jakartas-emergency-hospital-for-covid-19-open-for-business.html>; Ryan Pickerell, *Business Insider*, “Wuhan is scrambling to fill 11 sports centers, exhibition halls, and other local venues with over 10,000 beds to create makeshift coronavirus hospitals”, 4 Şubat 2020, bkz. <https://www.businessinsider.de/international/wuhan-sports-stadiums-makeshift-coronavirus-hospitals-2020-2/?r=US&IR=T>; BBC News, “Coronavirus: Field hospitals treating patients around world”, 30 Mart 2020, bkz. <https://www.bbc.com/news/world-52089337>.

46 Silpa Kaza, “Waste workers are protecting our communities during COVID-19”, 9 Nisan 2020, bkz. <https://blogs.worldbank.org/sustainablecities/waste-workers-are-protecting-our-communities-during-covid-19>.

47 https://www.uclg.org/sites/default/files/eng_briefing_ile_migration_0.pdf.

KENTLERDE COVID-19'A KARŞI ADİL KORUNMA VE COVID-19 SONRASI TOPARLANMA İÇİN YENİLİKÇİ POLİTİKALAR VE ÇÖZÜMLER

Konut olanaklarına erişimi destekleyen tedbirler

Kira desteği

- ③ Yokohama (Japonya), Vila Nova de Famalicao

(Portekiz) Kamusal konut kiralarda indirim

- ③ Addis Ababa (Etiyopya), Lizbon (Portekiz)

Kriz boyunca evden tahliyelerin geçici olarak ertelenmesi

- ③ New York ve San Francisco (ABD)

Kira ödemelerinin ertelenmesi

- ③ Şikago ve San Francisco (ABD), Paris (Fransa), Lizbon ve Sintra (Portekiz)

Aile içi şiddet mağdurlarına geçici sığınma hizmeti verilmesi

- ③ Namur (Belçika), Paris (Fransa)

Evsizlere ve kırılgan gruplara geçici sığınma hizmeti verilmesi

- ③ New York ve Los Angeles (ABD), Toronto (Kanada), Bilbao (İspanya), Paris (Fransa), Londra (Birleşik Krallık), Bratislava (Slovakya)

Sosyal risk altında olan kişiler için boşta bekleyen konutların tahsis edilmesi

- ③ Barcelona ve Valencia (İspanya)

Kaynaklar: Örneklerin birçoğu, OECD'nin 40'dan fazla şehirde belediyelerin COVID-19 yanıtları hakkında yürüttüğü anketlerin UN-Habitat tarafından yapılan analizine dayanmaktadır, bkz. <https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/cities-policy-responses-fd1053ff>; https://www.uclg.org/sites/default/files/eng_briefing_housing_1le1.pdf.

Temel hizmetlere erişimin ve bunların sunumunun artırılmasına yönelik tedbirler

Yoksun semtlerde su tedariki

- ③ Mexico City (Meksika), Buenos Aires (Arjantin), Lima (Peru), Freetown (İspanya), Nairobi ve Nakuru (Kenya), Dakar (Senegal), Kosta Rica

Su hizmetlerinin iyileştirilmesi

- ③ Şikago (ABD)

Su faturalarının kaldırılması

- ③ Alora (İspanya), Lima (Peru)

Su, sanitasyon ve kentsel atık tarifelerinde kısmi muafiyet

- ③ Oakland (ABD), Porto ve Braga (Portekiz), Machakos (Kenya)

Katı atık toplama

- ③ Kingston (Jamaika), Lima (Peru)

Kaynak: ILO, "COVID-19 crisis and the informal economy Immediate responses and policy challenges", 2020, bkz. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@ed_protect/@protrav/@travail/documents/briefingnote/wcms_743623.pdf.

II. Yerel yönetimler başta olmak üzere yerel oyuncuların kapasitelerinin güçlendirilmesi

A. ETKİLER

COVID-19, yerel yönetimlerin yanıt, toparlanma ve yeniden inşada krize ön cephede müdahale etmedeki kritik rolünü ön plana çıkarmıştır. Bunun nedeni, belediyelerin hizmet sunumunda, altyapı yatırımlarında ve kent sakinlerinin seferber edilmesinde oynadığı öncü roldür. Yerel yönetimlerin attığı adımlar, acil sağlık risklerinin üzerine gitmede ve hayat kurtarıcı tedbirleri hayata geçirmede önemli olmuştur. Bunlar, temaslıların izlenmesi ve takibi (filyasyon), ilave sağlık ve karantina/izolasyon olanaklarının tesis edilmesi ve hassas topluluklara ve hanelere malzeme ve gıda dağıtılmasıdır. Aynı zamanda hizmet bedeli ve vergi indirimi yoluyla yerel teşebbüslerin ve işletmelerin desteklenmesinde kilit rol oynamışlardır.

COVID-19 yerel ve ulus altı yönetimlerin gelirlerini büyük oranda düşürmüştür ve bütçeleri sıkıntıya sokmuştur. Çünkü vergi veren yerel işletmeler kapanmış ve devletten gelen ödemeler öngörülemez ve kısıtlı kalmıştır. Büyük ölçüde vergiye, kullanım ücretlerine, harçlara ve varlıklardan gelen gelirlere bağımlı olan yerel ve bölgesel yönetimlerin bütçeleri

devletten ödeme alanlarınkine göre daha belirgin şekilde etkilenebilir.⁴⁸

Bu etkilerin birçok durumda pandeminin ilk aşamalarından sonra da sürmesi beklenmektedir. Örneğin, Amerika’da devlet bütçelerindeki toplam açığın mevcut mali yıl içinde %10 ve 2021 mali yılında ise yaklaşık %25 olacağı tahmin ediliyor.⁴⁹ Afrika’da ise yerel yönetimler gelirlerinin %60’ına kadarını kaybetmekle karşı karşıyadır.⁵⁰ Her ne kadar COVID-19 dünya genelinde yerel yönetimlerin bütçeleri üzerinde etkisini gösterecekse de bunların finansal durumu ve kapasiteleri arasında ciddi farklılıklar da vardır. Krizle mücadelenin maliyeti ve önceden tahsis edilmiş fonların başka yerlerde kullanılmak zorunda olması finansal sıkıntıları körüklemektedir. Belediye iştirakleri arasında verimin, tüketimin ve gelirlerin düşmüş olması da ulusal vergi gelirlerini etkileyecektir.

Kriz aynı zamanda toplulukların sahip olduğu gücü gözler önüne sermiştir ve dayanışmanın ve devletin sosyal yardımlarının bu gibi şokların etkisini azaltmada ne kadar önemli olduğunu göstermiştir. Örneğin, Sfax (Tunus) Belediyesi, Tunus Sığınmacılar Derneği ile birlikte (Land of Asylum Tunisia Association) yerelde faaliyet gösteren göçmen ve mülteci topluluklarına

48 OECD, “The territorial impact of COVID-19: Managing the crisis across levels of government”, 16 Haziran 2020, bkz. https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=128_128287-5agkkojaa&title=The-territorial-impact-of-covid-19-managing-the-crisis-across-levels-of-government.

49 Center on Budget and Policy Priorities, “States Grappling With Hit to Tax Collections”, bkz. <https://www.cbpp.org/research/state-budget-and-tax/states-grappling-with-hit-to-tax-collections>.

50 UN-Habitat, “COVID-19 in African Cities”, bkz. https://unhabitat.org/sites/default/files/2020/06/covid-19_in_african_cities_impacts_responses_and_policies2.pdf.

dayanışma çağrısı yapmıştır.⁵¹ Kontrol altına alma tedbirleri en başta göçmenleri ve mültecileri vurmuş; birçoğu gelir kaynaklarını kaybetmiştir.⁵²

Yerel yönetimlerin temel hizmet ve altyapı sunma kapasitesi kritik seviyede

Kısıtlanmaktadır. Belediye gelirlerinin küçülmesi önemli kentsel altyapı yatırımlarını tehlikeye atabilir. Bu durum kamu hizmetlerinde kesintilere neden olurken büyük resimde sürdürülebilir kentsel kalkınma çabalarına zarar verebilir. İklim değişikliği ve halk sağlığı ile ilgili gelecek şoklara hazır olmak için gerekli kritik planlama ve yatırımlar ciddi şekilde etkilenecektir. Bu, özellikle de yetersiz hizmet alan semtler ve kamu hizmetlerine fazlasıyla bağımlı olan kesimler için zorlayıcıdır. Pandeminin gelecek yıllarda belediyelerin temel hizmetleri sunma ve sosyal altyapı ve temel altyapı iyileştirmelerine yatırım yapma gücünü tehlikeye atma riski de bulunmaktadır.

COVID-19'un hali hazırda belediye hizmetleri üzerinde ikincil etkileri de ortaya çıkmıştır. Örneğin, pek çok belediye, operasyonların yavaşlatılması ve mevcut varlıkların başka yerlere tahsis edilmesi,

tıbbi atık miktarının artması ve paket servis ve hazır yemek sektörü kaynaklı tek kullanımlık plastik kullanımı sebebiyle atık toplama ve yönetimi konusunda sıkıntı çekmektedir. Bu sebeple bazı belediyeler (Albuquerque ve Bellingham – ABD)⁵³ plastik poşet ve tek kullanımlık plastik kullanımına ilişkin yasakları kaldırmıştır. Dahası toplu taşımadaki kesintiler özellikle evden çalışamayan kesim için sorun yaratmaktadır. Toplu taşımada fiziksel ayırım sebebiyle ev ve iş arası ulaşım daha gecikmeli ve pahalıdır.

Pandemi, yerel yönetimlerin COVID-19 yanıtı ve hizmet sunumu için yenilikçi çözümler bulmasına da ön ayak olmuştur.

Virüsün izlenmesi ve durdurulması, bilgilendirme ve farkındalık kampanyaları ve vatandaşlara temel hizmetlerin sunulmasında birçok ülke dijital araçlardan faydalanmıştır. Örneğin Dubai'de uygulanmaya başlanan (BAE) kağıtsız (elektronik) strateji ile vatandaşların, sakinlerin ve ziyaretçilerin 5000 kadar özel ve kamu hizmetine erişmesi için dijital ulusal kimlik oluşturulmuştur.⁵⁴

⁵¹ <https://www.citiesforglobalhealth.org/initiatives/gov/187>.

⁵² United Nations, "Policy Brief: COVID-19 and People on the Move", bkz. https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/sg_policy_brief_on_people_on_the_move.pdf.

⁵³ Gillian Flaccus, AP, "Pandemic deals blow to plastic bag bans, plastic reduction", 8 Nisan 2020, bkz. <https://apnews.com/b58cd897fb1275d8a4bdcb29528b4cce>.

⁵⁴ Mohammed Soliman, "COVID-19 and the digital landscape in the Gulf", 13 Mayıs 2020, bkz. <https://www.mei.edu/publications/covid-19-and-digital-landscape-gulf>.

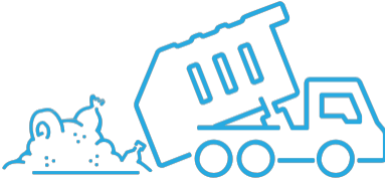
COVID-19'UN YEREL YÖNETİMLER VE KAMU HİZMETLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Yerel yönetim gelirlerinin COVID-19 sebebiyle 2021'de **%15–25**

azalarak kamu hizmetleri sunumuna, altyapı yatırımlarına ve sürdürülebilir kentsel kalkınmaya zarar vereceği tahmin edilmektedir.

Kaynak: <https://blogs.worldbank.org/sustainablecities/cities-are-front-lines-covid-19>.

Atıkta artış

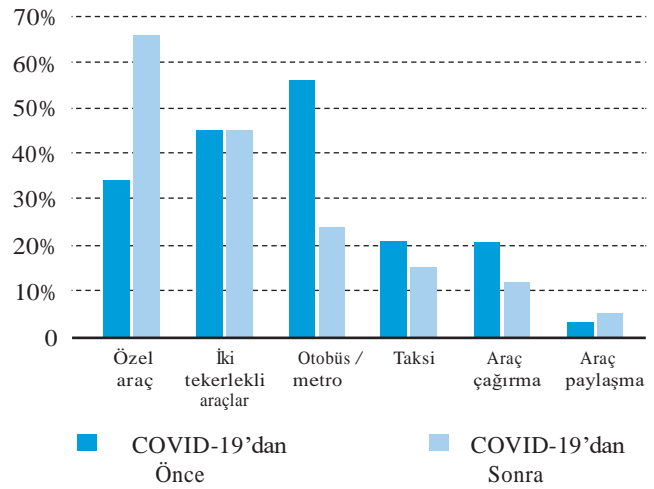
Çin'in Hubei vilayetinde COVID-19 müdahaleleri neticesinde **tıbbi atık miktarı %600** artmıştır (günlük 40 tondan 240 tona).

Bu esnada diğer Asya kentlerinde de fark edilir artışlar kaydedilmiştir. Örneğin Nisan ayında günlük ilave artışlar Bangkok'ta 1317 ton, Manila'da 280 ton, Cakarta'da 212 ton, Kuala Lumpur'da 154 ton ve Hanoi'de 160 ton olmuştur.

Kaynak: Asya Kalkınma Bankası, 2020, bkz. <https://www.adb.org/publications/managing-medical-waste-covid19>.

Çin'de COVID-19 salgını boyunca ve sonrasında toplu taşıma kullanımı azalırken özel araç kullanımını artmıştır.

Kaynak: 13 IPSOS, 'Çin'de 1620 tüketici üzerinde yapılan Koronavirüs Etkisi Anketi' (Mart 2020).

Tayland'da COVID-19 pandemisi ve neticesindeki kapanmalar ülkedeki plastik atık miktarında muazzam bir artışa yol açmıştır. Tayland Çevre Enstitüsü'ne (TEI) göre, ortalama plastik atık miktarı 2019'da günlük 2120 tondan 2020 Ocak-Nisan döneminde günlük yaklaşık 3440 tona çıkmıştır. Yalnızca Nisan ayındaki artış yaklaşık **%62**'dir.

Kaynak: <http://www.tei.or.th/en/index.php>.

B. ÇÖZÜMLER VE POLİTİKA ÖNERİLERİ

Ulusal hükümetler, COVID-19’la etkili bir şekilde mücadele etmek için tüm yetki bölgelerinde ve idari kademelerde daha kapsayıcı, işbirlikçi ve duyarlı bir yönetimi teşvik edebilirler. Yönetimin tüm kademelerinde koordinasyonun sağlanması politika yanıtlarının uyumlu olmasını, yerel düzeydeki ön saf sağlık sistemlerinin desteklenmesini ve yardım paketlerinin hassas, ötekileştirilmiş ve yoksul topluluklara zamanında ulaştırılmasını temin eder. Pandeminin karşısında durup üstesinden gelmek ve sonrasında kentleri uzun vadede daha iyi bir yola sokmak için yerel, bölgesel ve ulusal hükümet liderlerinin kararlı adımlar atması gerekmektedir.

İhtiyaca uygun ulus altı yanıtları azami destekleyen ve yerel yönetimlerin bütçe kapasitelerini arttıran ulusal teşvik paketleri yoluyla ulusal hükümetler, yanıt ve toparlanma önlemlerinin yerel bağlama uymasına yardımcı olabilirler. Bu, kritik belediye hizmetlerinin devam etmesine, uyum direncinin ve hazırlığın güçlenmesine ve ayrıca SKH’leri ileriye taşıyacak ve iklim ve insan hakları (toplumsal cinsiyet eşitliği konusu dahil) ile ilgili taahhütlerde gerilemeyi önleyecek yerel toparlanma stratejilerini desteklemeye yardımcı olacaktır.

Yerel yönetimlere destek olmak, pandeminin şehirlerdeki sağlık ve sosyoekonomik etkilerini azaltabilir. COVID-19’la mücadelede âdem-i merkeziyetçi yaklaşımlara odaklanmaya ve kritik kamu hizmetlerinin herkesçe erişilebilir bir şekilde sürdürülmesi için yeterli yerel mali kapasiteye ve daha esnek sistemlere yatırım yapmaya kesin bir ihtiyaç vardır.

Almanya’da ulusal hükümetin yayınladığı 130 milyar Euro’luk mali teşvik paketinin içinden belediyeleri desteklemek için ayrılan miktar 25 milyar Euro’dur. Bunun 8 milyar Euro’luk kısmı ise yerel iştiraklerin düşen vergi gelirlerini telafi etmek için kullanılacaktır.⁵⁵

Sivil toplumla işbirliği yaparken yerel yönetimler daha şeffaf hareket edebilir ve pandemi mücadelesinde iletişimin etkili olmasını sağlayabilir. Kent sakinleri, mahalli örgütler, cemaat önderleri, sağlık/politika uzmanları ve özel sektörle işbirliği yapmanın sağlık tedbirlerine güven duyulmasını sağlamadaki ve COVID-19’a karşı yenilikçi müdahaleler geliştirmekteki hayati rolü apaçaktır. Benzer şekilde hükümetler şeffaflık ve etkili iletişim stratejilerine yatırım yaparak COVID-19 müdahalelerine yönelik hesap verme yükümlülüğünü ve kamu güvenini güçlendirebilirler.

İletişim stratejilerinin yalan ve yanlış bilgiyle mücadele etmesi gerekir. Yalan ve yanlış bilgi en başta sosyal medya ve mesajlaşma yoluyla yayılmaya devam etmektedir. Stratejiler, hassas ve risk altındaki gruplara (engelliler, yerli halk, göçmenler, mülteciler vb.) doğru bilgiyi, erişilebilir biçimde iletmeyi amaçlamalıdır. Politikaların tüm kent sakinleri için etkili ve anlamlı olabilmesi için planlama ve karar alma aşamalarına kadınların, yaşlıların, farklı cinsel yönelimleri ve cinsel kimlikleri olan kişilerin ve engellilerin de dahil edilmesi gerekir. Teşvik paketleri gibi acil yanıtlar ve önlemler için kamu kurumları tarafında daha üst düzeyde bir şeffaflık sergilenmesi gerekir. Çünkü bu paketler kamu kaynaklarını kullanmaktadır. Kamu finansmanının suiistimali neticesinde yaşanabilecek bir güven kaybı, virüsün yayılmasını yavaşlatmak için getirilen sağlık tedbirlerine olan kamu güvenine de zarar verebilir.

⁵⁵ OECD, “The territorial impact of COVID-19: Managing the crisis across levels of government”, 16 Haziran 2020, bkz.<http://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/the-territorial-impact-of-covid-19-managing-the-crisis-across-levels-of-government-d3e314e1>.

Yerel yönetimlerin zorunlu kamu hizmetlerini sunmaya devam etmesi şehirlerde bir öncelik olmalıdır. Atık yönetimi özellikle sağlık hizmetleri ve COVID-19'u önleme ve yönetmede acil öneme sahip hizmetler için kritiktir. Atık yönetimi hizmetlerinin düzgün işlemesi de atığın yanlış yönetiminden kaynaklanan ilave halk sağlığı risklerinden kaçınmaya yardımcı olacaktır.

Toplu taşıma özellikle de kentteki yoksullar ve hassas gruplar için hayati öneme sahiptir. Çünkü bu kişilerin işe gitmeye ve temel hizmetlere erişmeye devam etmesi gerekmektedir. Pandemiden önce bile dünya kent nüfusunun yalnızca yarısı kadarı toplu taşımadan layıkıyla faydalanabilmekteydi.⁵⁶ Algılanan sağlık riskleri sebebiyle pandemi boyunca yolcu sayısının düşmesi ve toplu taşımanın kötü gösterilmesi – eğer durum tersine çevrilemezse – küresel ölçekte sürdürülebilir ve erişilebilir ulaşımın geçişi tehlikeye atabilir, iklim ve hava kirliliği ile mücadeleyi yavaşlatabilir ve ekonomik zararın derinleşmesine yol açabilir.

Sağlık çalışanlarına yapılan nakit ödemeler genellikle yavaştır, hatalıdır ve aynı zamanda yolsuzluk, sahtecilik ve hırsızlık gibi eylemlere açıktır.

Bunun yerine dijital ödeme yapılması, daha önce yaşanan sağlık krizlerinde (Ebola krizi) son derece etkili olmuştur. Bu gibi önlemler sağlık işgücünü güçlendirecek, işe devamsızlığını önleyecek ve pandemi süresince toplum yararı için son derece tehlikeli görevleri yerine getirmede sağlık çalışanlarına destek olacaktır. Bu türden önlemler aynı zamanda aşırı esnetilmiş sağlık hizmeti bütçeleri için verim ve maliyet tasarrufu da sunacaktır.⁵⁷ Ayrıca ödemelerin nakit yerine dijital olması, kadınları ekonomik olarak daha yetkili ve güçlü kılacak ve böylece kadınların da hane harcamalarında karar almasını sağlayacaktır.

Uzun vadede **birçok kentte yetersiz haldeki kamu hizmetleri ile acil ilgilenmek gerekmektedir.** Kamu hizmetlerinin bu hale gelmesinin sebebi yıllarca yapılmayan yatırımlar ve kamu hizmetlerinin düzgün şekilde özelleştirilememesidir. Hizmet sunumunun dijitalleşmesi hem erişimi hem de verimi artırabilir. Yoksul ve hassas gruplarının ihtiyaçlarının daha da yok sayılmaması için dijital teknolojiye ve internete adil ve güvenli erişim imkânı sağlanmalıdır.

⁵⁶ Progress towards the Sustainable Development Goals: Report of the Secretary-General, bkz. https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/26158Final_SG_SDG_Progress_Report_14052020.pdf.

⁵⁷ Better Than Cash Alliance, "Saving Money, Saving Lives: A Case Study on the Benefits of Digitizing Payments to Ebola Response Workers in Sierra Leone", 18 Mayıs 2016, bkz. <https://www.betterthancash.org/tools-research/case-studies/saving-money-saving-lives-a-case-study-on-the-benefits-of-digitizing-payments-to-ebola-response-workers-in-sierra-leone>.

YEREL YÖNETİMLER VE KAMU HİZMETLERİ İÇİN YENİLİKÇİ POLİTİKALAR VE ÇÖZÜMLER

Hibeler ve hükümetler arası transferler

Çin’de doğrulanmış vakaların **%83**’ü Mart 2020 itibariyle Hubei vilayetinde yoğunlaşmıştı. Merkezi yönetim tarafından Hubei’ye ulusal politika yönergeleri doğrultusunda il yönetiminin takdirinde kullanılmak üzere 35 milyar Çin Yuanı hibe verildi. Yine Mart 2020 itibariyle Güney Kore’de doğrulanmış vakaların %71’i Daegu Şehrinde yoğunlaşmıştı. Güney Kore Mart 2020’de ilave bir bütçe kabul ederek en ağır darbeyi almış iki bölgeye – Daegu Şehri ve Kuzey Kyeongsang Vilayeti- destek oldu.

Kaynaklar: <https://www.reuters.com/article/us-health-coronavirus-china-funding/china-to-step-up-funding-support-for-virus-hit-regions-idUSKBN20S0JK>; <http://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/theterritorial-impact-of-covid-19-managing-the-crisis-across-levels-of-government-d3e314e1>; Development Finance Bureau at Ministry of Economy and Finance (MOEF), Korea Center for Diseases Control (KCDC) and Ministry of Health and Welfare (MOHW), “Tackling COVID-19: Health, Quarantine and Economic Measures of South Korea”, bkz. <https://eena.org/wp-content/uploads/Tackling-COVID-19.pdf>.

Kültürel erişim ve katılım

Kent sakinleri için kültür hizmetlerine düzenli erişim sağlamak ve

bunun yanı sıra COVID-19 salgını boyunca topluluklar arasında sosyal bağları güçlendirmek ve işbirliğini teşvik etmek için Mexico City Kültür Bakanlığı yenilikçi ve özel bir internet sayfası açmıştır: *Cultural Capital in Your Home*. Vatandaşlar bu sayfa üzerinden planlanmış kültür etkinliklerine ve aktivitelerine sanal olarak katılabilmekte ve bu yolla sanatçıları ve kültür çalışanlarını destekleyebilmektedir.

Kaynak: <https://en.unesco.org/news/digital-concerts-unite-citizensmexico-city>.

Dijital iletişim ve hizmetler

Cakarta (Endonezya) İl İdaresi, Bahasa ve İngilizce dillerinde bir **COVID-19 internet sayfası** hazırlayarak vatandaşlarla salgın istatistiklerini, güncel bilgileri, COVID-19 acil telefon hizmetini ve Cakarta Sağlık Bakanlığı’nın online ‘öz değerlendirme anketini’ paylaştı.

Singapur ise COVID-19 ile ilgili iş sorularına yanıt vermek için online bir sohbet robotu (“COVID-19 Chat for Biz”) oluşturmuş ve ayrıca ‘COVID-19 GoBusiness Portal’ portalı üzerinden işletmelere zorunlu çalışma izinlerinin alınması konusunda destek sunmuştur.

Uganda’da lider bir e-ticaret şirketi olan Jumia Food Uganda, deneysel bazda bazı gayri resmi marketlerle ortaklığa girerek mikro, küçük ve orta ölçekli işletmeler (MSME) için tedarik zincirlerini sürdürmeye ve gayri resmi satıcıları internet üzerinden tüketicilerle buluşturmaya çalışmıştır.

Kaynaklar: <https://corona.jakarta.go.id/en>; <https://www.tech.gov.sg/products-and-services/responding-to-covid-19-with-tech>; <https://www.ug.undp.org/content/uganda/en/home/blog/2020/connecting-informal-market-vendors-to-e-commerce-to-reach-consum.html>.

Topluluk kalkınması

Helsinki belediyesi pandemi boyunca yaratıcı yollarla topluluk katılımını arttırmak için gençlere acil finansal destek sunmuştur. Spor, kültür ve benzeri topluluk faaliyetlerini kent sakinleri için cazip kılaacak yeni yaratıcı ve dijital yollar kullanmayı teşvik etmek üzere her bir başvuru sahibine maksimum 5.000 Euro verilmiştir.

Kaynak: <https://www.hel.fi/uutiset/en/kaupunginkanslia/corona-crisis-challenged-city-into-quickness-flexibility-and-new-solutions>.

Yerel yönetim ağlarından destek ve hızlı yanıt desteği

Yerel yönetim ağları, pandemi dünyanın farklı yerlerinde baş göstermişken bile yerel ve bölgesel yönetimlere desteğini arttırmıştır. UCLG ve Metropolis bir canlı ders dizisi ve Cities for Global Health adlı bir platform başlatmıştır. ICLEI (Sürdürülebilirlik İçin Yerel Yönetimler), Commonwealth Yerel Yönetim Forumu, Küresel Şehirler Uyum Direnci Ağı ve Belediye Başkanları Göç Konseyi de birçok eğitim etkinliği, ağ ve izleme sistemi ve rehber ve araç için olanak sunmuştur. C40 ise COVID yanıtına destek vermek ve bir Belediye Başkanları COVID-19 Görev Gücü geliştirmek üzere kendi iklim ağlarının kullanım amacını yeniden düzenlemiştir. Yerel ve Bölgesel Hükümetler İçin Küresel Görev Gücü, yerel ve bölgesel hükümetleri desteklemek üzere çalışmalarını harekete geçirecek kilit bir platform sunmaktadır.

III. Esnek, kapsayıcı ve yeşil bir ekonomik toparlanma

A. ETKİLER

COVID-19 küresel değer zincirlerini (KDZ) kesintiye uğratarak; konaklama, seyahat ve turizm endüstrilerini mahvederek ve küresel ekonomiyi bozarak belki de II. Dünya Savaşı'ndan beri görülen en derin resesyona yol açabilir. Kapanmalar ve ulaştırmanın durması sebebiyle tedarik zincirlerinin kesintiye uğraması üreticileri ve perakendecileri ciddi şekilde etkilemiştir. Dünya Bankası'na göre, tüm ülkeler ve neredeyse tüm sektörler önümüzdeki yıllarda ihracattaki düşüşten nasibini alacaktır. Gelirleri uluslararası ticarete ve özellikle de KDZ'lere ve turizme daha bağımlı olan bölgeler bundan daha ağır şekilde etkilenecektir.⁵⁸ Ekonomileri çok çeşitli olmayan şehirler ise özellikle sert bir darbe alabilir.⁵⁹

Yerel ekonomiler COVID-19 krizinden ağır darbe almıştır. Şehirler, ulusal ekonomilerin lokomotifidir ve küresel GSYH'nin %80'ine tekabül eder. Şehirlerin ulusal ekonomiler üzerinde belirgin bir domino taşı etkisi vardır.⁶⁰ Kapanmalar sürerken kent ekonomisinde faal olan birçok sektör küçülmüş; pek çok işletme faaliyetlerini yavaşlatmış ya da tamamen kapanmıştır. Özellikle küçük yerel işletme ve iştirakler

genellikle salgının etkilerine karşı duracak finansal güvenceden mahrumdur. Bunların gelirleri de e-ticaretten çok fiziksel mağazacılığa bağlıdır. Bundan dolayı da kapanmalar süresince gelir kaybına uğrarlar.⁶¹ Bu durum işletmelerin verimliliğini büyük oranda düşürerek neticede ekonomik büyümeyi daha da baskılamış ve yerel ve ulusal hükümetlerin vergi gelirlerini azaltmıştır. Çoğu yerde, ama özellikle de uluslararası finans piyasalarından borç alma kapasitesi kısıtlı olan düşük gelirli ülkelerde ve şehirlerde bu durum hükümetlerin virüsü yavaşlatmaya yetecek hızda ve ölçekte önlemler almasını kısıtlayabilir.

Başlıca iş kayıpları şehirlerde, özellikle de kayıt dışı ve düşük ücretli istihdamda meydana gelmiştir. Kentler küresel işgücünün %38'ini barındırmakta ve Uluslararası İş Örgütü'nün (ILO) COVID-19 bağlamında "yüksek riskli" olarak sınıflandırdığı sektörlerin birçoğunu oluşturmaktadır. Bu sektörler gıda ve konaklama, perakende ve toptan satış, işletme hizmetleri ve yönetimi, imalat, turizm ve otelciliktir.⁶² Tüm ülkelerde ve bölgelerde mesaisi tamamlanan saatlerin 2020'nin ikinci çeyreğinde 2019'un son çeyreğine göre sert bir şekilde %14 düştüğü tahmin edilmektedir.⁶³ Çalışılmış saatlerdeki bu düşüş

58 World Bank, *Global Economic Prospects*, Haziran 2020, Washington, DC: World Bank.

59 UNWTO, "Tourist Numbers", bkz. <https://www.unwto.org/news/covid-19-international-tourist-numbers-could-fall-60-80-in-2020>.

60 World Bank, "Urban Development", bkz. <https://www.worldbank.org/en/topic/urbandevelopment/overview>.

61 University of Pennsylvania, Wharton, "How COVID-19 Will Change the Way We Shop", 8 Mayıs 2020, bkz. <https://knowledge.wharton.upenn.edu/article/covid-19-will-change-way-shop>.

62 United Nations, "Work and COVID-19", bkz. https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/the_world_of_work_and_covid-19.pdf.

63 International Labour Organization (ILO), *ILO Monitor: COVID-19 and the World of Work*, fifth edition, 30 Haziran 2020.

400 milyon tam zamanlı iş kaybına denktir. Tüm dünyada etkiler kayıt dışı istihdamda özellikle ağırdır ki; kayıt dışı istihdamın toplam istidamdaki payı düşük gelirli ve orta gelirli ülkelerde sırasıyla %90 ve %67'dir ve dünyadaki her on işletmeden sekizini kapsamaktadır.⁶⁴ Krizin ilk ayında ortalama olarak dünya genelinde kayıt dışı çalışanlar, kazançlarının %60 kadarını kaybetmiştir. Afrika ve Latin Amerika'da bu rakam yaklaşık %80'dir.⁶⁵

Kayıt dışı ve düşük ücretli işlerde çalışan kişilerin genellikle, karşı karşıya olduğu iş sağlığı ve güvenliği tehditleri kayıtlı çalışanlara kıyasla daha çoktur. Ayrıca bu kişilerin genellikle iş güvencesi, sosyal yardımları, sosyal güvencesi ya da toplu pazarlık imkânı da yoktur. Örneğin Brezilya'nın favela'larında (gecekondularında) yaşayan 13,6 milyon kişinin %72'sinin birikimi bulunmamaktadır.⁶⁶ Yerel ve ulusal hükümetlerden ödenen gelir yardımları genellikle ulusal sistemde kayıtlı görünmediklerinden ötürü kayıt dışı çalışanlara ulaşmamıştır. Bu durum baskıyı, açlığı, ekonomik güvencesizliği büyütmüş ve kapanmalar süresince evde ve karantinada kalmayı imkânsız değilse bile çok zor hale getirmiştir. Ölümle sonuçlanabilecek risklere rağmen sırf aç kalmamak için önce para kazanmak zorunda olan bu gruplar arasında sokağa çıkma kısıtlamaları neredeyse

uygulanabilir değildir. Göçmenler ve yerliler dahil olmak üzere kırılğan konumdaki çalışanlar da COVID-19'un sebep olduğu ekonomik bozulmaların yıkıcı etkileri ile yüz yüzedirler. Bunun neticesinde hane gelirinde ya da tüketiminde %20'lik bir daralma olması halinde 420 ila 580 milyon insanın pandemiden dolayı yoksulluğa sürüklenmesi olasıdır.⁶⁷

Sokağa çıkma kısıtlaması ve aniden azalan ekonomik faaliyetler kısa vadede olumlu çevre sonuçları doğurmuştur. Mesela havası toksik diye bilinen şehirlerde hava temizlenmiştir. COVID-19 yeşil bir kent geleceğinin mümkün olduğunu göstermiştir. Pek çok şehirde motorlu ulaşımın azalması ile hava kirliliği düşmüş ve yaya ve bisiklet gibi motorsuz ulaşım şekilleri daha çok kullanılmaya başlamıştır.⁶⁸ Çalışmalar da göstermektedir ki; arazinin az parçalanarak kullanıldığı ve yerli biyo çeşitliliğin zengin olduğu yerlerde zoonotik hastalıklara ilişkin enfeksiyon oranları da azaltılabilmektedir.⁶⁹ Direkt sağlık faydalarının ötesinde şehirlerin içinde ve çevresinde biyo çeşitliliği teşvik edecek doğa temelli çözümler, kentsel ısı adası⁷⁰ etkilerinin azalması, taşkın kontrolü ve havanın temizlenmesi gibi başka ekosistem çözümlerine de katkı sağlayabilir.

64 ILO, "COVID-19 and the informal economy", bkz.https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@ed_protect/@protrav/@travail/documents/briefingnote/wcms_743623.pdf.

65 United Nations, "Work and COVID-19".

66 L. Richmond, *Brazil urban inequalities will exacerbate the impacts of COVID-19*, LSE, Latin America and Caribbean Centre, 2020.

67 A. Sumner, C. Hoy and E. Ortiz-Juarez, "Estimates of the Impact of COVID-19 on Global Poverty", Helsinki: UNU-WIDER, bkz.<https://doi.org/10.35188/UNU-WIDER/2020/800-9>.

68 IEA, "Changes in transport behaviour during the Covid-19 crisis", 27 May 2020, bkz.<https://www.iea.org/articles/changes-in-trans-port-behaviour-during-the-covid-19-crisis>; Transformative Urban Mobility Initiative, *COVID-19 and Sustainable Mobility*, 26 May 2020, available at https://www.transformative-mobility.org/assets/publications/2020_05_TUMI_COVID-19-and-Sustainable-Mobility.pdf; European Environment Agency, "Air quality and COVID-19", bkz.<https://www.eea.europa.eu/themes/air/air-quality-and-covid19>; Shardul Agrawala and others, "Call for comments: climate and clean air responses to COVID-19", *International Journal of Public Health*, 3 May 2020, bkz.https://link.springer.com/epdf/10.1007/s00038-020-01394-3?sharing_token=i-o3r_u8OOFbROSkh2pG5_e4RwlQNchNBvi7w-bcMAY7tziVGLFMifMxAKFYkKDdd01cUYyVvcA4cVPojuqmmsHjuSg4-Nj7tmszXT6-TY8LyKeOF84wzWKfMEu630CZ3PjDwInQ5hVMX-7Pysx6X-S9UeYHRyhw25BMKLeekX1c%3D; National Aeronautics and Space Administration, "NASA Monitors Environmental Signals From Global Response to COVID-19", 29 April 2020, bkz.<https://www.nasa.gov/feature/nasa-monitors-environmental-signals-from-glob-al-response-to-covid-19>; Guojun He, Yuhang Pan and Takanao Tanaka, "The short-term impacts of COVID-19 lockdown on urban air pollution in China", *Nature Sustainability*, 7 July 2020, bkz.<https://www.nature.com/articles/s41893-020-0581-y>.

69 Parviez R. Hosseini and others, "Does the impact of biodiversity differ between emerging and endemic pathogens? The need to separate the concepts of hazard and risk", *The Royal Society Publishing*, 24 April 2017, bkz.<https://royalsocietypublishing.org/doi/10.1098/rstb.2016.0129>; David A. Wilkinson and others, "Habitat fragmentation, biodiversity loss and the risk of novel infectious disease emergence", *Journal of The Royal Society Interface*, December 2018, bkz.https://www.researchgate.net/publication/329438436_Habitat_fragmentation_biodiversity_loss_and_the_risk_of_novel_infectious_disease_emergence.

70 "Kentsel ısı adası etkisi" kentsel alanlardaki sıcaklığın etrafındaki kırsal alanlara göre belirgin şekilde daha yüksek olması durumuna verilen addır. Bunun nedenleri taşıt (örn, otobüs ve araba) yoğunluğunun ürettiği sıcaklık ve inşa edilmiş binalar sebebiyle hapsolan sıcak havadır.

Bu arada pek çok şirketin belirsiz süreyle evden çalışmaya yönelmesi, şehirlerde gayrimenkul fiyatlarının, enerji kullanımının ve karbon ayak izinin sert bir biçimde düşmesini sağlamıştır. Bazı büyük global teknoloji şirketleri çalışanlarından kendilerini 2021'e kadar evden çalışacak şekilde hazırlamalarını isterken diğer şirketler de öngörülebilir gelecekte ofise dönmenin isteğe bağlı olacağını belirtmişlerdir. Beklentiyeye göre söz konusu büyük şirketlerin politikaları, daha küçük firmaların yanı sıra pek çok sektörde ve ülkede faaliyet gösteren işletmeler için de yeni bir standart ortaya koyacaktır.⁷¹

COVID-19, iklim uyum direnci yüksek bir kentsel gelecek için muazzam imkanlar ortaya koymuştur. Geçmişte de iklimsel ve doğal afetlere karşı zayıf olan topluluklar ve şehirler COVID-19'dan ciddi biçimde zarar görmüştür. Örneğin, Doğu Afrika ülkeleri aynı anda COVID-19'un, çekirge istilasının ve taşkınların etkisi altında kalmıştır.⁷² Bu sebeple, gerek pandemi risklerine gerekse artacağı tahmin edilen iklim kaynaklı doğal afetlere ve bozulmalara karşı ayakta kalabilecek dirençli şehirler ve topluluklar inşa etmek için iklim değişikliği mitigasyon ve adaptasyon çalışmaları daima öncelik olacaktır.

COVID-19 ve kompakt kentsel kalkınma arasında bir bağlantı olduğu sıklıkla ima edilse de bu yanıltıcıdır ve bu durum kentlerde yoğunluğun azaltılmasına ve kentlerin yayılmasına sebebiyet verebilir. Yoğunluğun (densite) COVID-19'un yayılmasını hızlandırabileceği yönündeki endişeler dile getirilmiş olsa da bunun kendi başına bulaşmayı arttırdığına dair herhangi bir kanıt yoktur. Yoğunluğun COVID-19 üzerinde etkili olduğu algısı aslında aşırı kalabalıklaşma, gelir ve

hizmetlere erişim gibi sonuç faktörlerinin bir neticesidir.

Örneğin, biri Çin'deki şehirlerde⁷³ ve diğeri ise New York City'nin⁷⁴ semtlerinde olmak üzere yapılan iki analize göre, kent densitesi (yoğunluğu) ile COVID-19 vakaları arasında herhangi bir korelasyon (ilişki) saptanmamıştır. Bununla birlikte New York çalışmasında gelir ile vaka sıklığı arasında ters bir ilişki olduğu gösterilmiştir. Bu durum, aşırı kalabalıklaşmayı, sağlık hizmetlerine erişimi ve hava kirliliğine maruz kalmanın etkilerini daha ayrıntılı araştırmak için haklı bir sebeptir.⁷⁵ Şehirlerin yoğunluğunu azaltma çalışmaları, SKH'lerde, iklim ve biyo çeşitlilik hedeflerinde gerileme yaşanması riski doğuracaktır.

Sistematik, güvenilir ve sağlam kentsel veri yerel ve ulusal yönetimlerin COVID-19'la mücadele kapasitesinde merkezi bir rol oynamıştır. Dünya genelinde ulusal veri miktarı ile kıyaslandığında ulus altı ve kent düzeyinde veri miktarı hala sınırlıdır. Dünya nüfusunun büyük bir bölümünün şehirlerde yaşadığı ve sürdürülebilir kalkınma önceliklerinin giderek kentsel bir özellik kazanacağı göz önünde bulundurulduğunda bu ölçekte bir verinin toplanması ve analiz edilmesi artık daha kritiktir.

Güney Kore, Singapur ve İsrail gibi ülkeler COVID-19'u etkili bir biçimde önleme ve yönetmede sağlam ve dijital veri sistemlerinin ve platformlarının faydasını görmüşlerdir. COVID-19 aynı zamanda, ulus altı ve yerel düzeydeki veride kapsam, ölçek ve inovasyon bakımından bazı gelişmeler kaydedilmesini sağlamıştır. Ulus altı ve kent ölçeğindeki – özellikle de en hassas gruplar arasında geçekundu yerleşimleri ölçeğindeki – verinin zayıf ve eksik olması, bazı bağlamlarda yanıt önlemlerini ve etkili hedef tespiti ve izleme çalışmalarını kısıtlamış ve şiddeti körüklemiştir.

71 Rachel Lerman and Jay Greene, "Big Tech was first to send workers home. Now it's in no rush to bring them back", *Washington Post*, 18 May 2020, bkz. <https://www.washingtonpost.com/technology/2020/05/18/facebook-google-work-from-home>.

72 World Health Organization, "COVID-19, locusts, flooding: WHO and triple threat in Somalia", bkz. <https://www.who.int/news-room/feature-stories/detail/covid-19-locusts-flooding-who-and-triple-threat-in-somalia>.

73 Wanli Fang and Sameh Wahba, "Urban Density Is Not an Enemy in the Coronavirus Fight: Evidence from China", 20 April 2020, available at <https://blogs.worldbank.org/sustainablecities/urban-density-not-enemy-coronavirus-fight-evidence-china>.

74 Robert Kehew, "New York City: Population Density and Income Levels Versus Incidence of Coronavirus", UN-Habitat, April 2020.

75 Ibid.

COVID-19 SEBEBİYLE KENTSEL TÜKETİM VE VERİMLİLİKTE DÜŞÜŞ VE ULUSAL EKONOMİLER ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Şehirlerin GSYH'ya katkısı Bostwana, Uganda, Tunus ve Kenya gibi ülkelerde %70'lere kadar çıkmaktadır. Ortalama olarak milli GSYH'nin neredeyse üçte birinin (%31) kaynağı Afrika ülkelerinin en büyük kentleridir.

Kaynak: <https://www.un.org/africarenewal/news/coronavirus/eca-economic-impact-covid-19-african-cities-likely-be-acute-through-sharp-decline-productivity>.

Bisiklet paylaşım sistemi

Mart ayı başlarında New York City'deki halka açık bisiklet paylaşım sisteminin kullanımı **%67** ve ana köprüler üzerindeki bisiklet trafiği ise **%52 artmıştır**.

Kaynak: <https://nyc.streetsblog.org/2020/03/12/boom-new-city-bike-stats-show-cycling-surge-is-real-but-mayor-is-not-acting>.

Aşırı kalabalık yaşam koşulları

Elverişsiz ve aşırı kalabalık yerlerde yaşadıkları ve sağlık hizmetlerine, kişisel koruyucu donanıma ve sosyal korumaya erişemedikleri için kayıt dışı çalışanların COVID-19'a yakalanma riski artmıştır. Dahası, COVID-19'u kontrol altına almaya yönelik tedbirler de bu kişilerin geçimlerini kazanmalarına engel olmaktadır. Çoğunun sınırlı birikime sahip yevmiyeli çalışan olduğu düşünüldüğünde ekonomik etki ağırdır.

Kaynaklar: WIEGO (2020). <https://www.wiego.org/covid19crisis>; WIEGO, "COVID-19, Informal Workers and WIEGO's Work during this Crisis", 15 May 2020, bkz. <https://www.wiego.org/covid19crisis>.

Nisan 2020'de COVID-19 sokağa çıkma kısıtlaması boyunca Nairobi'deki (Kenya) 5 gecekondü yerleşimini kapsayan bir ankette sakinlerin **%81'i gelirlerini kısmen veya tamamen kaybettiklerini**; %87'si ise öğün atladıklarını ya da yemeklerinden kısıtlarını bildirmiştir.

Kaynak: https://www.popcouncil.org/uploads/pdfs/2020PGY_CovidKenya_KAPStudyPresentationRound2.pdf.

Hava kirliliği

Sokağa çıkma kısıtlaması süresince azot dioksit miktarı Yeni Delhi'de (Hindistan) %70; Çin'deki kentsel alanlarda %40, Belçika ve Almanya'da %20 ve ABD'nin çeşitli yerlerinde %19-40 arasında düşmüştür. Aynı zamanda, PM2.5 seviyelerindeki artışın COVID-19 ölüm hızındaki artışla ilişkili olduğunu gösteren bir çalışma bulunduğundan dolayı hava kirliliği COVID-19 kaynaklı morbiditeyi arttırabilir.

Kaynak: <https://www.medicalnewstoday.com/articles/the-dual-effects-of-covid-19-lockdowns-on-air-quality#The-first-paper:-Nitrogen-dioxide>:<https://projects.iq.harvard.edu/covid-pm>.

KENTSEL YEŞİL TOPARLANMA VE EKONOMİK DESTEK İÇİN YENİLİKÇİ POLİTİKALAR VE ÇÖZÜMLER

Takas sistemleri

Fiji, başlıca geçim kaynağı olan turizmde yaşanan düşüş neticesinde istihdamının %5'ini kaybetmiştir. Buna karşılık, vatandaşların %10'u Barter for Better Fiji adlı online gruba katılarak Suva, Nadi ve ülkenin diğer şehir ve ilçelerinde tarihi takas geleneğini – örneğin inşaat, hukuk, sağlık hizmetleri karşılığında taze meyve-sebze takası gibi –yeniden canlandırmışlardır.

Kaynak: <https://www.theguardian.com/world/2020/may/08/two-piglets-for-a-kayak-fiji-returns-to-barter-system-as-covid-19-hits-economy>.

Sürdürülebilir ve güvenli hareketlilik

Yeni bisiklet yolları yapmaya veya var olan yolları genişletmeye başlayan şehirler: Berlin (Almanya), Bogota (Kolombiya), Brüksel (Belçika), Paris (Fransa), Milan (İtalya). Yolları kısa süreli trafiğe kapatan ve geçici bisiklet yolları yapan şehirler: Vancouver (Kanada), Denver ve New York (ABD), Budapeşte (Macaristan), Mexico City (Meksika). Caddeleri yayalaştıran şehirler: Tel Aviv (İsrail), New York (ABD), Toronto (Kanada). Sağlık çalışanlarına ücretsiz elektrikli bisiklet kullanım izni veren şehirler: Londra (Birleşik Krallık). Toplu taşımada temizlik ve dezenfeksiyon gibi hijyen ve sağlık tedbirlerini hayata geçiren şehirler: Mexico City (Meksika), San Francisco (ABD), Venedik ve Napoli (İtalya), Bratislava (Slovakya). El yıkama cihazları kuran şehirler: Bogota (Kolombiya), Cape Town (Güney Afrika), Kigali (Ruanda).

Source: DW (2020) Coronavirus inspires cities to push climate-friendly mobility, bkz. <https://www.dw.com/en/coronavirus-inspires-cities-to-push-climate-friendly-mobility/a-53390186>; C. Armario, "Bogotá fomenta uso de bicicletas para prevenir COVID-19", AP News, 2020, bkz. <https://apnews.com/8c0e0770a0e5438d8b7b3c23ad18301a>.

KOBİ'lere ve çalışanlara destek

Dünya genelinde kent yönetimleri, yerel işletmelere şu yollarla destek sunmaktadır: vergi teşviki Paris (Fransa), vergi erteleme Madrid (İspanya) veya vergi muafiyeti Braga (Portekiz), şirketler için finansal teşvik Mexico City (Meksika), acil finans desteği Montreal (Kanada), özellikle de kayıt dışı sektöre ve hassas gruplara doğrudan ödeme Chihuahua (Meksika), orta ölçekli işletmelere sigorta primi indirimi, mikro krediler ve bireyler ve KOBİ'ler için çıkış kredileri New York (ABD), Tokyo (Japonya), Buenos Aires (Arjantin), Mexico City (Meksika), Cape Town (Güney Afrika), ilave ücretli hastalık izni San Jose, San Francisco (ABD) ve verimli proje programları ve karşılıklı yardım fonları Milan (İtalya).

Sosyal koruma programları reformu

Bazı Arap hükümetleri, krizden önce sosyal koruma sistemleri reformuna yatırım yaparak sosyal yardımların kayıt dışı sektörü ve yoksulları da kapsayacak şekilde genişletilmesini sağlamışlardır. Bu politika altyapısından faydalanılarak mevcut pandemi süresince yardımlar hızla genişletilmiştir. Hükümetler kayıt dışı (sigortasız) çalışanların da başvurabileceği ilave destek programları açmış (Ürdün, Tunus) ve işini kaybetmiş kişilerin de sağlık sigortasından faydalanması sağlanmıştır (Fas).

Kaynak: OECD'nin 40'tan fazla şehrin COVID-19 yanıtlarını izlediği anketin UN-Habitat tarafından analiz edilmesine dayanmaktadır, bkz. <https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/cities-policy-responses-fd1053ff>.

Gıda sistemlerini yeniden harekete geçirmeye ve yerel üretime ve dağıtımına desteklemeye yönelik önlemler:

Tarım ürünlerinin e-ticareti – Nanjing (Çin)

Topluluk ortak gıda satın alma sürecinin organizasyonu – Wuhan (Çin)

Kenar semtlerde gıdaya erişim – Nairobi (Kenya)

Yoksul semtlerde gıdaya erişim – New York (Birleşik Devletler)

Yaşlılara ve hassas gruplara yönelik gıda yardımı sistemleri ve çiftçilerin tüketicilerle buluşturulması – Milan (İtalya), Ljubljana (Slovenya), Dakar (Senegal)

Ücretsiz yemek dağıtımı – New York (Birleşik Devletler), Zaragoza (İspanya)

Mobil gıda üniteleri – Quito (Ekvator)

Mobil toptancı piyasası hizmetleri – Lima (Peru)

Evlere gıda dağıtımı – Montevideo (Uruguay)

Toplu aş evleri – Brasilia (Brezilya)

Topluluk gıda dağıtım modelleri – Ottawa (Kanada)

B. ÇÖZÜMLER VE POLİTİKA ÖNERİLERİ

Yerel iştirakleri ve işletmeleri desteklemek ve COVID'un etkilerini azaltmak için finansal yardım programlarına ihtiyaç vardır. Bu, KOBİ'lere ve kayıtlı olmayan işletmelere yönelik doğrudan finansal destek ve sosyal koruma programları şeklinde olabileceği gibi (nakit yardımı, vergi erteleme, maaş yardımları, hastalık izni yardımı, sigorta primi yardım, işsizlik sigortası vb.) işletmenin faaliyetlerinin talep artışı yaşanan sektörlerle (örn, tıbbi ve koruyucu malzeme) kaydırılması için yapılan dolaylı yardımlar da olabilir. Örneğin Moskova'daki (Rusya) otoriteler, aldıkları bir dizi önlemlerle (örn, satış vergilerinin vb. ertelenmesi ve kredi desteğinin genişletilmesi) yaklaşık olarak 35.000 şirkete yardım etmiştir⁷⁶

Yerel ekonomik kalkınma stratejileri toparlanma için kritiktir. Çünkü bunlar şehirler ve topluluklar arasındaki farklılıkları azaltacak, sosyal uyumu güçlendirecek, yerel iş fırsatları ve istihdam üretecek ve kadınları ve dışlanmış grupları üretken işgücüne çekecektir. Sosyal ve dayanışma ekonomisi (SDE) konsepti ve diğer topluluk temelli ekonomiler, insanı merkeze alan ve gezegene duyarlı kalkınma için özellikle uygundur.

Yerel ekonomik kalkınma stratejileri de kent ekonomilerinin verimliliğine ve çeşitliliğine – ve dolayısıyla uyum direncine – katkı sağlayabilir. Firmalara, hanelere ve bireylere direkt ekonomik teşvik ve destek vermenin ötesinde kent ekonomilerinin ve kurumlarının temelinde yatan yapısal zayıflıkların da ele alınması gereklidir.

İstihdamın ve firmaların kentlerdeki ekonomik sektörler içindeki dağılımı, yerel ekonomilerin COVID-19 gibi şoklar karşısında zarar görme ve toparlanma kapasitelerini belirleyen bir faktördür. Dar bir ekonomik tabana sahip olan kentler, özellikle de geçim kaynağını oluşturan baskın sektör doğrudan zarar görmüşse, büyük bir riskle karşı karşıyalardır.

Örneğin ABD'de Las Vegas, Nevada (turizm), Bakersfield, California, (enerji) ve Beaumont, Texas (enerji) gibi ekonomik bakımdan ihtisaslaşmış kentler bu sektörlerin etkilenmesinden ötürü büyük zarar görmüşlerdir.⁷⁷ Diğer taraftan, ne imalat ne de ticaret gücü olan ve kayıt dışı sektörün hakim olduğu kentler de COVID-19 döneminde akut zorluklardan geçmiştir. Bu durum, ulusal politikalarda sektörlerin kademeli bir şekilde kayıt altına alınmasının aciliyetine işaret etmektedir.⁷⁸ COVID-19'un gösterdikleri neticesinde yerel ve ulusal hükümetler, kent ekonomilerinin çeşitlendirilmesinin ve kayıt altına alınmasının kentlere ekonomik bakımdan esneklik kazandırdığı sonucuna varabilirler.

Çalışma izni veya göçmenlik statüsüne bakılmaksızın en başta hassas ve ötekileştirilmiş kentsel gruplar için acil sosyal koruma sağlanmalıdır. Bu gruplar, yerli halkları, kadınları, çocukları, yaşlıları, evsizleri, cezaevi hükümlülerini, uyuşturucu bağımlılarını ve engelli kişileri içerir. Sosyal korumanın, çoğu kadınlardan oluşan sigortasız ve ücretsiz bakım elemanlarını kapsayacak şekilde yaygınlaştırılması acil bir ihtiyaçtır. Sosyoekonomik toparlanma çabalarının bahsedilen bu gruplarda çoktandır beklenen dönüşümü başlatmasını sağlamak son derece önemlidir.

Sosyal koruma bir külfet olmaktan çok insana yapılacak zaruri bir yatırımdır ve dolayısıyla bunun yurt içi kaynaklarla ilgili çerçevelere yerleştirilmesi tavsiye edilebilir.⁷⁹ Ulusal ve

⁷⁶ Moscow Mayor official website, "Anti-crisis measures: Giving companies a helping hand during the pandemic", 20 May 2020, bkz. <https://www.mos.ru/en/news/item/74202073>.

⁷⁷ Alan Berube, "Which city economies did COVID-19 damage first?", *Brookings*, 29 April 2020, bkz. <https://www.brookings.edu/blog/the-avenue/2020/04/29/which-city-economies-did-covid-19-damage-first>.

⁷⁸ United Nations, "Work and COVID-19", bkz. https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/the_world_of_work_and_covid-19.pdf.

⁷⁹ Ibid.

yerel hükümetlerin pek çoğu COVID-19'a cevaben uzun vadede sürdürülebilecek sosyal koruma tedbirleri almıştır. Örneğin Çin'de yerel yönetimlerden, COVID-19'dan zarar görmüş tüm faydalanıcılar veya bireyler için merkezi sosyal yardım programından gelen yardım miktarını arttırmaları istenmiştir. Vietnam'da birçoğu kayıt dışı sektörde olmak üzere işini kaybetmiş ve işsizlik sigortası alamayan kişilere nakit yardımı yapılmıştır.⁸⁰

Kentlerdeki COVID-19 toparlanma ve yeniden inşa çalışmalarında yeşil, cinsiyet duyarlı ve sürdürülebilir yollar öncelikli hale getirilebilir.

2020 ve 2021 yılları için planlanan mali teşvik paketleri ekonomik kalkınmanın ya daha düşük karbon ve daha yüksek uyum direnci yolunda ilerlemesine yardımcı olacak ya da nesiller boyunca yıkıcı iklim risklerinin ve hassasiyetlerinin içinde hapsolmasına neden olacaktır. Ulusal, bölgesel ve yerel yönetimler orta vadede iklim değişikliği ile mücadele edebilmek için teşvik paketlerinin ekolojik geçiş ve istidam yaratma (hem kadın hem erkek için) potansiyeli olan sektörlere odaklanmasını sağlayabilirler. Düşük karbonlu kentsel kalkınma yatırımlarının, 'hiçbir değişiklik yapılmadan' ilerlenen kalkınma senaryolarına göre 2030 yılında ilave 87 milyon işi doğrudan destekleyebileceği gösterilmiştir.⁸¹

Yeşil bir toparlanma için yerel ekonomik kalkınmayı, üretim ve tüketim desenlerinin yakınlaştırılmasını, kentsel ve kırsal toplulukları buluşturmayı ve tedarik zincirlerini kısaltmayı temel alan modeller uygulanmalıdır. Teşvik tedbirleri aynı zamanda sürdürülebilir altyapıyı, yenilenebilir enerji

unsurlarını, yeşil bina ve inşaatların şehir planlamasına ve tasarımına entegre edilmesini ve doğa temelli çözümleri de hedefleyebilir. Yeşil yapılar ve inşaat konusunda örneğin Birleşik Krallık evlerin yanı sıra pek çoğu şehir merkezinde bulunan okul gibi kamu binalarında enerji verimliliğini arttırmak için 3 milyar £'luk retrofit programı planlamaktadır.⁸²

Özel otomobillerden uzaklaşarak kadınlar ve erkekler için daha sürdürülebilir, kapsayıcı, sağlıklı ve güvenli ulaşım (mobilité) şekillerine geçişi temin edecek şekilde toplu taşımayı gözden geçirmek ve dönüştürmek üzere şehirlerde ve kent merkezlerinde entegre, farklı ulaşım şekillerini içeren (multi-modal) taşıma sistemlerini sürdürmek, adapte etmek ve yaymak için planlı bir çaba gereklidir. Örneğin Amerika'da Austin (Teksas) gibi bazı şehirler, COVID-19 sokağa çıkma kısıtlaması boyunca düzelen hava kalitesini ve azalan emisyonları biraz da olsa kalıcı hale getirmeyi sağlayacak sıkışıklık azaltma tedbirleri üzerinde çalışırken diğer taraftan da çaresizce ihtiyaç duyulan maliyet ve verimlilik tasarrufunu sağlamaya çalışmaktadırlar.⁸³

Şehirler doğrusal ekonomiden döngüsel ekonomiye geçişe ön ayak olmada eşsiz bir komumdadırlar.

Bunu da üreticiler ve tüketiciler arasında enerji, gıda, atık ve ulaşım sistemlerini etkili bir biçimde entegre ederek yaparlar. Kaynakları, sermayeyi, veriyi ve yeteneği mesafeleri kısaltacak ve altyapıyı birleştirecek şekilde bir araya toplayıp neticede kişi başına düşen kaynak kullanımını azaltırlar. Döngüsel ekonomi ilkelerinin uygulanması toparlanma boyunca istihdam yaratmaya ve eş zamanlı olarak atığı ve maliyetli tüketim kalıplarını azaltmaya yardımcı olabilir.⁸⁴

80 International Labour Organization, "Social protection responses to the COVID-19 pandemic in developing countries: Strengthening resilience by building universal social protection", May 2020, bkz. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---soc_sec/documents/publication/wcms_744612.pdf.

81 Coalition for Urban Transitions, *Climate Emergency, Urban Opportunity*, London and Washington, DC: World Resources Institute (WRI), Ross Center for Sustainable Cities and C40 Cities Climate Leadership Group, 2019, bkz. <https://urbantransitions.global/urban-opportunity>.

82 Will Ing, "Chancellor to unveil £3 billion retrofit funding", *Architects' Journal*, 7 July 2020, bkz. <https://www.architectsjournal.co.uk/news/chancellor-to-unveil-3-billion-retrofit-funding/10047507.article>.

83 Cailin Crowe, "4 cities win smart intersection challenge to reduce congestion", *Smart Cities Dive*, 29 June 2020, bkz. <https://www.smartcitiesdive.com/news/4-cities-win-smart-intersection-challenge-to-reduce-congestion/580698>.

84 United Nations Environment Programme, "Statement from the Partnership for Action on Green Economy: The Choices We Make Now Will Shape the Future", 14 April 2020, bkz. <https://www.unenvironment.org/news-and-stories/statement/statement-partnership-action-green-economy-choices-we-make-now-will>.

COVID-19'a cevaben kentsel yoğunluğun kent dışına kaydırılmasını önlemek önemlidir. Bunun yerine stratejik yoğunluk teşvik edilerek bir taraftan altyapının ve kentsel hizmetlerin verimli çalışması sağlanmalı; diğer taraftan kaynak kullanımı ve sera gazı emisyonları azaltılmalıdır. Kentsel doluluğun (kompaktlık) iyi planlanması ve elverişli düzeylerde olması, COVID-19'a karşı temel hassasiyetlerin önlenmesinde kritik sayılan ekonomik üretkenliği ve çevresel verimi daha yüksek tutar. Bunlar aynı zamanda, hastalığın önlenmesi ve sağlığın özendirilmesi için elverişli ortamlar yaratır.⁸⁵

Kentsel ve bölgesel planlamada hem ev ve iş yeri arasındaki mesafeyi kısaltacak kompakt, entegre ve karma kullanımlı şehirler teşvik edilmeli hem de özellikle kalabalık semtlerde yeterli kamusal ve açık yeşil alan ve toplu ve motorsuz taşıma olanağı temin edilmelidir. Örneğin Paris (Fransa) '15 dakikalık bir şehre' dönüşme sözü vermiştir. Buna göre, şehirdeki bütün sakinler zorunlu ihtiyaçlarını evlerine kısa bir yürüme veya bisiklet mesafesinde karşılayabileceklerdir.⁸⁶

Teşvik paketleri yerel iklim esnekliğini ve yüksek iş yaratma potansiyeli olan ama aynı zamanda hem kaynak kullanımını hem de sera gazı emisyonlarını azaltacak, doğa temelli çözümler getirecek ve

şehirdeki doğal eko-sistemi yenileyecek **iklimsel uyum direnci olan altyapı projelerini destekleyebilir.** Ayrıca, öngörülebilir riskler ve COVID-19 etkisiyle şiddetlenebilecek afetler (kasırga, ısı dalgaları, iklim acil durumları vb.) için adapte edilmiş hazırlık planlarının devreye alınması ve güçlendirilmesi tavsiye edilir.

Kentsel uyum direnci inşa etmek için veriye dayalı yaklaşımlara ihtiyaç vardır. COVID-19, ulus altı ve kent düzeylerinde ayrıştırılmış veri konusunda akut eksikliklerin olduğunu ortaya çıkarmakta ve ulusal istatistik sistemlerinde verinin en yerel seviyede ve cinsiyete ve yaşa göre ayrıştırılmasını sağlayacak tedbirlerin uygulanması gerektiğini gözler önüne sermektedir. Kentsel bir dünyada, sürdürülebilir kalkınmanın bütün boyutları genelde lokalize veri ve istatistiklerin bulunması, ilerlemeyi izlemek ve lokasyona özel etkili ve hedefli politikalar hazırlamak için önemlidir. Bu konu büyük resme bakıldığında SKH'ler bağlamında önemlidir. Özelde ise kentsel düzeyde daha tikel ve derin bir anlayışa sahip olmak, kıt olan kaynakları acil yanıtta etkili şekilde kullanmak, sorunun çıkış noktasını tespit etmek ve topluluklar/bireyler için uyum direncine yönelik hedefli müdahaleleri önceliklendirmek üzere uyum direnci profillemesi ve planlaması için de önemlidir.⁸⁷

KENTSEL UYUM DİRENCİNİ ARTTIRMAK İÇİN YENİLİKÇİ POLİTİKALAR VE ÇÖZÜMLER

Önceki afetlerden deneyimler

Cape Town (Güney Afrika), 'kriz kası hafızasını' kullanıyor — önceden kuraklıkla mücadelede görev almış planlayıcıların bizzat birçoğu şimdi benzer araçlar kullanarak (en hassas grupların listesini çıkarmak ve gidişatı izlemek üzere bir ölçüm tahtası geliştirmek) COVID-19'a karşı mücadele veriyor. Cape Town Uyum Direnci Direktörü konuyla ilgili şuna işaret etmiştir: 'Planlama toplantılarımızda şehir ekibi üyelerimizin sürekli dile getirdiği bir şey var ki; o da kuraklık felaketinden bir şeyler öğrenmiş olduğumuz ve bunu şimdi idrak etmemiz gerektiğidir'.

Kaynak: Cape Town Uyum Direnci Direktörü Gareth Morgan'dan alınmıştır; bkz. <https://www.weforum.org/agenda/2020/05/cities-pandemic-coronavirus-covid19-health-response-response-rebuild>.

⁸⁵ *The Lancet*, "Urban design, transport, and health" series, bkz. <https://www.thelancet.com/series/urban-design>.

⁸⁶ United Nations Environment Programme, "Climate leadership for inspiration on Women's Day and every day", 6 March 2020, bkz. <https://www.unenvironment.org/news-and-stories/story/climate-leadership-inspiration-womens-day-and-every-day>.

⁸⁷ www.urbanresiliencehub.org.

Sonuç: Şehirlerin geleceği

Mevcut pandemi, toplumun hızla dönüştüğünü ve adapte olabildiğini ortaya koymuştur. **Pandemi öncesi statükoya dönmeyip bunun yerine tüm dünyada kentleri gelecekte daha dirençli, kapsayıcı, yeşil ve ekonomik bakımdan daha sürdürülebilir yapmak hiç olmadığı kadar zaruridir.** Bunun mümkün olduğunu biliyoruz.

Uyum direnci için kapsayıcı bir kentsel geleceğe ihtiyaç vardır. Var olan eşitsizlikler pandemi ile daha da büyümüş ve kendini en net olarak şehirlerde belli etmiştir. Kapsayıcı şehirler ve kentsel kalkınma olmadan gelecekteki şokların ve stresin etkileri en az mevcut salgındaki kadar – veya daha büyük – olacaktır. Eğer şehirler gelir, hizmete erişim, ırk ve göçmen statüsü bakımından iyice ayrılmaya devam ederse ‘geride tek bir kişi bile bırakmama’ fikrinin hayata geçmesi gittikçe zorlaşacaktır. Kapsayıcı şehirlere yatırım yapmak kapsayıcı uluslara yatırım yapmak demektir. Gelecek şoklara ve krizlere karşı hep birlikte daha hazır olmak ve başarmak için kentsel eşitsizliklerin azaltılması esastır.

İnovasyonun şehir tasarımı, planlaması ve yönetimi ile bütünleşik olması birçok fayda sağlar. Pandemi ile tele-tıp gibi hizmetlerin sunumunda dijitalleşme, uzaktan çalışmaya geçiş ve teknolojinin kriz kontrol ve yönetim süreçlerine uygulanması hız kazanmıştır. Davranış değişikliğinin özendirilmesini ve teknoloji bazlı çözümlerin COVID-19’un etkilerini yönetmede kullanılması kriz sonrasında da önemini sürdürecektir.

Yönetişimde, ticarete, işte ve imalat gibi ana ekonomik sektörlerde büyük dijitalleşme imkanları vardır. COVID-19 bu alanlardaki ilerlemeye ivme kazandırmış ve şehir planlaması, yönetimi ve yönetiminde dijital çözümlerin ve inovasyonun uygulanmasını zorunlu hale getirmiştir. Bir taraftan şehirlerin içindeki ve birbirleri arasındaki dijital eşitsizlikler giderilirken diğer taraftan temel ve dijital hakların temin edilmesini sağlamak bu çabada kilit rol oynayacaktır.

Ekonomik toparlanma sağlam bir yeşil dönüşümü beraberinde getirebilir. COVID-19 boyunca şahit olunan kısa süreli çevresel etkiler, kolektif ve kararlı hareket edilirse nelerin mümkün olabileceğini göstermiştir. Yeşil bir ekonomik toparlanmayı destekleyen iyi planlanmış teşvik paketleri sayesinde belki de on yıllar boyunca sürecek uzun vadeli ekonomik getiriler elde edilebilir, verimsiz varlıklar önlenebilir ve emisyon ve kirletme değerleri yüksek altyapı ve ulaşım sistemleri terk edilebilir. Kentsel planlanma ve kalkınmanın insan ve gezegen sağlığı ile uyumlu olması ekolojik dengesizlikleri, yeni patojenlere maruz kalma riskini ve yeni hastalıkların ortaya çıkmasını önlemek açısından elzemdir. Kalıcı çözümler yaratmak, gelecek kriz risklerini azaltmak ve iklim değişikliğinin zararlarını yeterince hafifletmek ancak ve ancak eşitlikçi yeşil dönüşüm yatırımlarını yaygınlaştırarak olacaktır.

Bu politika özetinde de gösterildiği üzere yerel yönetimlerin kullanabileceği ama bunun da ötesinde şehirleri sürdürülebilir, erişilebilir,

yenilikçi, eşitlikçi ve insan haklarına saygılı bir rotada yürütmek için pek çok politika seçeneği bulunmaktadır. Politika önerileri yerel bağlamlara adapte edilerek yalnızca farklı şehirlerin ve hatta aynı şehirdeki farklı semtlerin kendine has güçleri ve güçlükleri dikkate alınmış olmaz. Aynı zamanda bu kendine has karakter ve kültürlere saygı duyulması sağlanmış olur. Şehirlerin bu yönde desteklenmesi için ulusal hükümetlere hitaben tedbirler de önerilmiştir. Birleşmiş Milletler bu süreçte ülkelerle birlikte çalışmaya hazırdır.

Sürdürülür ve ölçeklendirilirse bugünün politika tercihleri gelecekteki pandemilere, hayat değiştiren iklimsel ve ekonomik zararlara ve şoklara karşı uyum direncimizi ve SKH'leri başarıya kabiliyetimizi belirleyecektir.

Hayati sayılabilecek şu adımları atarak şehirlerimizi yeniden inşa edebiliriz: **1. Eşitlik ve kalkınma eksiklikleri ile mücadele etmek 2. Yerel yönetimler başta olmak üzere yerel aktörlerin kapasitelerini güçlendirmek 3. Yeşil, esnek ve kapsayıcı bir ekonomik toparlanma gerçekleştirmeye çalışmak.**

Bu kentsel krize verilen yanıt, eğer doğru yapılırsa, hep beraber paylaştığımız kentsel alanlarda çeşitlilik, kapsayıcılık, sürdürülebilir iş, inovasyon, çevresel sürdürülebilirlik, cinsiyete duyarlı sistemler ve uyumlu topluluk inşası yönünde köklü bir dönüşüme ve dünya kentlerinin kolektif bir biçimde yeniden önceliklendirilmesine olanak verebilir.